

Schulnachrichten

für

den Zeitraum vom 11. October 1852 bis zum 30. September 1853.

WIADOMOŚCI SZKÓLNE

od

11. Października 1852. do 30. Września 1853.

I. Lehrverfassung.

1) Gymnasial-Klassen.

PRIMA.

Ordinarius: Prof. Wannowski.

A. Sprachen: Latein: 7 St. Cic. de off. I. Tac. hist. II. 3 St. Freie Ausarb. Exerc. Extem. 2 St. *Wannowski*. Hor. carm. III; serm. I, II. Ausw. Memorir. 2 St. *Schweminski*. — Griechisch: 6 St. Thuc. I, 1—139. 3 St. *Wannowski*. Hom. Il. I, VI, VII, X, XVIII, XXII, XIV (Auswahl). Soph. Aj. 1—595. Gramm. n. Buttm. §. 146—151. Exerc. Gesch. d. Dram. u. d. Theatr. Metrik. 3 St. *Steiner*. — Deutsch: Gesch. d. deutsch. Nat.-Lit. n. Schaefer v. Herder bis auf d. Gegenw. Proben. Aufs. Extemp. Vortr. Gelesen: O.-Prima: Lessing: Hamb. Dram. (Ausw.) Wie d. Alt. d. Tod etc. Goethe: Dicht. u. W. (Ausw.) d. Wanderer. Schiller: d. Künstl. u. a. Privat: Goethe: Götz v. B., Shakesp.: Ant. u. Cleop. U.-Prima: Lessing: Laokoon (Ausw.) Privat.: Lessing: Nath. Goethe: Iphig. 3 St. *Schweminski*. — Polnisch: Lit.-Gesch. v. d. Hälfte d. 16. bis z. 18. Jahrh. Aufs. Vortr. Lect. 3 St. *Rymarkiewicz*. — Französisch: Rac. Athal. Saint-Réal: Fragm. s. Aug. Exerc. Ext. Gramm. O.-Prima: Synt. temp. mod. u. partic. U.-Prima: pronom. adv. praepos. negat. 2 St. *Rymarkiewicz*. — Hebräisch: die ganze Gramm. nach Seffer. Uebers. Genes. c. 21, 22, 47; Exod. III, 1. Ps. 1 u. 15. 2 St. *Wojciechowski*.

B. Wissenschaften: Kath. Relig.: Lehre v. d. Erlös. v. d. Kir.; Sittenl. Kirchengesch. 2 St. *Wojciechowski*. — Ev. Relig. (comb. m. Sec. A. u. B. Real-Pr. u. Sec.) Kirchengesch. n. Petri. Römerbr. 2 St. *Schoenborn*. — Geschichte: Gesch. d. neuen Zeit n. Pütz. 2 St. *Czarnecki*. — Mathematik: Stereometrie. 2 St. seit d. Febr. *Spiller*, vorher der Director. Prakt. Uebung. aus all. Theil. d. früheren Pensa. Häusl. Arb. 1 St. *Spiller*. — Physik: 2 St. die Optik u. mathematische Geographie in 1 St. *Der Director*.

C. Fertigkeiten: S. am Ende dieses Abschnittes.

SECUNDA A.

Ordinarius: Oberlehrer Schweminski.

A. Sprachen: Latein: 7 St. Gramm. nach Zumpt cap. 84—87. Wiederhol. d. Synt. Liv. XXII, 23—50. Cic. in Cat. I. Memor. Uebers. aus Kraft: Gesch. v. A. Gr. Privat.: Caes. d. b. g. I—III. Exerc. Ext. 5 St. *Schweminski*. Prosod. Virg. Aen. VI; VII, 1—340. 2 St. *Wannowski*. — Griechisch: 5 St. Gramm. n. Buttm. §. 122—139. Xen. Hell. I; II, 1—4. Exerc. Ext. 3 St. *Wannowski*. — Prosod. Hom. Od. IV u. V (theilw.) 2 St. *Schweminski*. — Deutsch: Theor. u. Gesch. d. ep. und lyr. Poes. m. Proben. Gelesen: Goethe: Herm. u. Dor. Gröss. Abschn. a. d. Nibel. u. Gudr. Aufs. Extemp. Vortr. 3 St. *Schweminski*. — Polnisch: Stilist. Vortr. Aufs. Extemp. 3 St. *Rymarkiewicz*. — Französisch: Id. u. Nolt.: Volt. Jeann. et Col. Le Siècle d. Louis XIV. Barthél. Hom. Gramm. verb. irreg. Synt. Exerc. Extemp. 2 St. *Rymarkiewicz*. — Hebräisch: (comb. mit Sec. B.) Element. Formenl. Verb. bis z. d. verb. tert. semivoc. 2 St. *Wojciechowski*.

I. Plan nauk.

1. Klasy gimnazjalne.

KLASSA I.

Ordynaryusz: Prof. Wannowski.

A. Języki: Łaciński: 7 godzin; Cic. de off. I. Tacit. hist. II. 3 godz. Wyprac., Ćwicz. dom. i w klas. 2 godz. Wannowski. Hor. carm. III.; serm I., II. z wybor. Ćwicz. pamięć. 2 godz. Schweminski. — Grecki: 6 godz. Thuc. I., 1—139. 3 godz. Wannowski. Hom. II. I., VI., VII., X., XVIII., XXII., XIV. (z wyb.), Sophoc. Aj. 1—595. Grammat. Butt. §. 146—151. Ćwiczen. Historia greck. dram. i teatru. Metryka. 3 godz. Steiner. — Niemiecki: Histor. liter. niem. podług Schaefera, od Herdera aż do naszych czasów, wraz ze wzorami. Wypr. dom. i ćwic. w kl.; dowolne wykłady. Czytano: w klas. I. wyższej: Lessinga hamb. dramaturg. (z wybor.); ustępy z pism Getego i Szyllera; prywatn.: Getego, Götz Berlich.; Szekspira, Anton. i Cleopatr. W klasie I. niższej: Lessynga, Laokoon (ustępami); pryw.: Less. Nath.; Getego, Iphigen. 3 godz. Schweminski. — Polski: Hist. literat. p. od połowy 16. stulec. do wieku 18. Wypr. dow. wykłady; czytano rozmaitych cenniejsz. autorów. 3 godz. Rymarkiewicz. — Francuzki: Czytano Racin'a, Athalie; Saint-Réal, fragm. s. Aug.; Ćwiczenia dom. i w kl.; Grammat.: w klas. I. wyższ.: Składnia czasów, trybów i imiesł. — w klas. I. niższ.: zaimki, przysłów., przyimki, spójn. przeczące. 2 godz. Rymarkiewicz. — Hebrejski: powtórzone wszystkie gram. regul. podług gram. Seffera. Tłumaczono: Genes. c. 21., 22., 47.; Exod. III., 1., 1. Ps. 1. i 15. 3 godz. Ks. Wojciechowski.

B. Nauki: Religia katol.: Nauka o zbawieniu, o kościele; nauka moralna i historia kościoła. 2 godz. Wojciechowski. — Religia ewang.: (razem z klassami II. A. i B., realn. I. i II.) Histor. kośc. podług Petrego. Listy d. Rzym. 2. godz. Schoenborn. — Historia powszechna: Hist. nowożytna podług Pütza. 2 godz. Czarnecki. — Matematyka: Stereometr. 2 godz.; od Lutego Spiller, przedtem Dyrektor. Praktyczne ćwiczenia dla powtórzenia tego, co dawniej wykładano; ćwic. dom. 1 godz. Spiller. — Fizyka, 2 godz. Optyka; geografia matemat. w 1 godz. Dyrektor.

C. Sztuki: patrz na końcu tego rozdziału.

KLASSA II. A.

Ordynaryusz: nauczyciel wyż. Schweminski.

A. Języki: Łaciński: 7 godz. Grammat. podl. Zumpta, c. 84—87. Powtórzone Składnią. Liv. XXII., 23—50.; Cic. in Catil. I. Ćwicz. pamięciowe. Tłum. z Krafa: Histor. staroż. Greck. Czytano prywatnie, Caes. d. b. g. I.—III. Ćwicz. dom. i w kl. 5 godz. Schweminski. — Prozodya, Wirgil. Eneid. VI.; VII., 1—340. 2 godz. Wannowski. — Grecki: 5 godz. Grammat. podl. Butt. §. 122—139. Xenoph. Hell. I.; II. 1—4. Ćwicz. dom. i w kl. 3 godz. Wannowski. Prozodya, Hom. Od. IV. i część V. 2 godz. Schweminski. — Niemiecki: Teorya i histor. opisowej i lirycznej poezji. Czytano: Getego, Hermann i Dorot.; ustępy znaczne z pieśni Nibel. i Gudr.; wypracow., ćwic. w kl., dowolne wykłady. 3 godz. Schweminski. — Polski: Nauka stylu. Dowolne wykłady, wyprac., ćwic. w kl. Czytanie wzorów. 3 godz. Rymarkiewicz. — Francuzki: Czytano z Idel. i Nolte: Voltaire: Jeann. et Col.; le siècle de Louis XIV.; Barthél., Homere. Grammat.: Słow. niefor., Składnia; Ćwicz. dom. i w kl. 2 godz. Rymarkiewicz. — Hebrejski: (wraz z klassą II. B.) Etymolog. od początku aż do słów tert. semivoc. 2 godz. Wojciechowski.

B. Wissenschaften: Kath. Relig.: V. d. Schöpf. Sündenf. Vorseh. Kirchengesch. I. Zeitr. 2 St. *Wojciechowski*. — Ev. Relig.: (S. Pr.) — Geschichte: Röm. Gesch. n. Pütz. Lect. ausgew. Stücke a. Liv. Cic. Sall. 3 St. *Czarnecki*. — Mathematik: Alle Operat. m. allen Zahlform., d. allg. Lehre v. d. Verhältn. u. Prop. Einf. best. u. unbest., reine u. gemischte quadr. Gleich. Die Lehre vom Kreise u. geometrische Aufg. 4 St. *Spiller*. — Physik: n. Brettner's Leitf. Abschn. I, II, III, 1—3, 7, 9, IV, V. Akust. (theilw.) 2 St. *Spiller*.

C. Fertigkeiten: S. am Ende dieses Abschnittes.

SECUNDA B.

Ordinarius: Gymn.-Lehrer Dr. Steiner.

A. Sprachen: Latein: 7 St. Gramm. nach Zumpt, synt. orn. Liv. IX. Cic. p. Arch. p. Memor. Gesch. d. Histor. u. Bereds. Uebers. aus Kraft. Gesch. v. Alt-Griech. 156—180. Extemp. 5 St. *Steiner*. Virg. Aen. III—V. 2 St. *Motty*. — Griechisch: 5 St. Gramm. n. Buttm. §. 122—140. Exerc. Arr. Anab. I, 1—10. Herod. I, 85—92; 142—160. Gesch. d. Hist. 3 St. *Steiner*. Hom. Od. V—VII. 2 St. *Motty*. — Deutsch: Theor. der ep. Dichtungsarten. Vortr. Aufs. 3 St. *Spiller*. — Polnisch: Theor. d. Dichtungsart. n. Cegielski's Nauk. poes. Vortr. Aufs. 3 St. v. Ost. *Berwiński*, n. Ost. *Węciewski*. — Französisch: Gramm. Wiederhol. d. Etym. Subj. Zeitf. Infnit. Partic. Weglass. d. Negat. Uebers. a. Id. u. Nolte p. 211—293. Memor. Exerc. 2 St. *Steiner*. — Hebräisch: wie in Sec. A.

B. Wissenschaften: Kathol. Relig.: Wie in Sec. A. — Ev. Relig. (S. Pr.) — Geschichte: Wie in Sec. A. — Mathematik: Wie in Sec. A. — Physik: wie in Sec. A.

C. Fertigkeiten: S. am Ende dieses Abschnittes.

TERTIA A.

Ordinarius: Gymn.-Lehrer Dr. Motty.

A. Sprachen: Latein: Gramm. Synt. verb. Caes. d. b. g. I—III, IV, 1—30 mit retrovers. Ovid. Met. XI, XII. Exerc. Extemp. 7 St. *Motty*. — Griechisch: Gramm. n. Enger, d. Etymol. bis z. d. verb. irreg. incl. Uebers. aus Jerzykowski's Zadania. Xen. Anab. I, 8—10; II, 1—2. 6 St. *Motty*. — Deutsch: d. Lehre v. Satz u. Periodenb. n. Schweminski's Lehrb. Lesen aus dems. Uebersetz. aus Poplinski's Leseb. II. Erkl. v. Gedicht. Aufs. Vort. 4 St. *Figurski*. — Polnisch: Vortr. Aufs. Extemp. Gelesen: Krasicki: Mysz. Monach. hist. Stück. 3 St. v. Ost. *Berwiński*, v. Ost. *Szulc*. — Französisch: Verb. irreg. Exerc. Volt. Charles XII, I (theilw.) u. III. 2 St. *Szulc*.

B. Wissenschaften: Kathol. Relig.: die Lehre v. d. Offenb., v. Gott u. v. Kirchenjahre. 2 St. *Wojciechowski*. — Ev. Relig.: (comb. m. Tert. B., Quart. A. u. B.) Charakt. d. Bibel durch planm. Lect. Kernlieder gelernt. 2 St. *Schoenborn*. — Geschichte und Geographie: Uebers. über d. allg. Gesch. mit Berücks. d. geogr. Verhältn. 3 St. *Figurski*. — Mathematik: n. Brettner's Lehrb. Gleichh. Aehnlichk. Flächeninh. gradl. Fig. Prop. Pot. Wurzelgr. Gleich. d. 1. Gr. m. 1 unbek. Gr. Vor Ostern Dr. *Ustymowicz*, nach Ostern *Marten*. — Naturgeschichte: v. Ost. *Ustymowicz*.

C. Fertigkeiten: S. am Ende dieses Abschnittes.

TERTIA B.

Ordinarius: Oberlehrer *Figurski*.

A. Sprachen: Latein: Gramm. Synt. temp. u. mod. Wiederhol. d. Etym. u. Synt. cas. Caes. d. b. g. III—V. Ovid. Met. VI, VII. Prosod. Exerc. Extemp. 7 St. *Figurski*. — Griechisch: Gramm. n. Enger, Etym. bis z. den verb. irreg. incl. Uebers. a. Jerzykowski's Lehrb. Xen. Anab. I, 1—3. Exerc. Extemp.; v. Ost. 5, n. Ost. 6 St. *Figurski*. — Deutsch: d. Lehre v. Satz u. Per. n. Schweminski's Lehrb. Lect. Memor. Aufs. Extemp. 4 St. *Czarnecki*. — Polnisch: Mick. Grażyna, gelesen und erklärt, Pan Tad. Vortr. Aufs. 3 St. v. Ost. *Węciewski*, dann

B. Nauki: Religia katol.: Nauka o stworzeniu, o grzechu pierworodn., o opatrności; historia kościoła I. okres. 2 godz. *Wojciechowski*. — Religia ewang. (patrz klas. I.) — Historia powszechna: Histor. rzymska podług Pütza. Czytano ustępy z Liwiusza, Cyncerona, Sallust. 3 godziny. *Czarnecki*. — Matematyka: Powtórzenie wszelkich działań liczb. system liczb. Nauka o proporcjach; równania 1. i 2. stopnia; nauka o kole; zadania algebraiczne i geometryczne. 4 godz. *Spiller*. — Fizyka: podług Brettnera Fizyki rozdziały I., II., III., 1—3., 7., 9., IV., V. Akustyka (częściowo). 2 godz. *Spiller*.

C. Sztuki: patrz na końcu tego rozdziału.

KLASSA II. B.

Ordynaryusz: naucz. gimnaz. Dr. Steiner.

A. Języki: Łaciński: 7 godz. Gramm. podł. Zumpta; synt. orn. Liv. IX. Cic. p. Arch. p. Ćwicz. pamięć. Dzieje historyograf. i wymowy. Tłumaczono z Krafta: Dzieje starożytn. Grec. 156—180. Ćwicz. 5 godz. *Steiner*. Virg. Aen. III.—V. 2 godz. *Motty*. — Grecki: 5 godz. Gramm. podł. Buttm. §. 122—140. Ćwicz. Arr. Anab. I., 1—10. Herod. I., 85—92.; 142—160. Literat. dziejopistwa. 3 godz. *Steiner*. Homer. Od. V.—VII. 2 godz. *Motty*. — Niemiecki: Teoria poezji opisowej; dowolne wykłady, wypracowania. 3 godz. *Spiller*. — Polski: Teoria poezji opis. lirycz. i dramat. podł. Cegielskiego, Nauk. poezji. Wypracow. i ćwic. w klas.; dowolne wykłady. 3 godz. Przed Wielk. noc. *Berwiński*, potem *Węcławski*. — Francuzki: Gramm., powtórzenie etymologii; o tryb. łącz., następstw. czas., tr. bezokol., imiesł. i t. d. Tłumaczono z Ideler'a i Nolte, p. 211—239., Ćwicz. pamięć. Ćwicz. w klas. 2 godz. *Steiner*. — Hebrajski: patrz Klas. II. A.

B. Nauki: Religia katol.: patrz klas. II. A. — Relig. ewang.: p. klas. I. — Historia powszechna: p. klas. II. A. — Matematyka: p. klas. II. A. — Fizyka: p. klas. II. A.

C. Sztuki: patrz na końcu tego rozdziału.

KLASSA III. A.

Ordynaryusz: naucz. gimnaz. Dr. Motty.

A. Języki: Łaciński: Gramm. składnia słow. Caes. d. b. g. I—III., IV., 1—30 z retrowersją. Ov. Met. XI., XII. Ćw. dom. i w kl. 7 godz. *Motty*. — Grecki: Gramm. podł. Engera; etymolog. aż do słów nieforemn. włączn. Tłumaczono Jerzykowskiego zadań; Xen. Anab. I., 8—10.; II. 1—2. 6 godz. *Motty*. — Niemiecki: Nauka o zdaniu i peryodzie podł. Schweminskiego wypisów. Czytano ustępy z tychże wypis., z Poplińskiego wypis. II. tłumaczono; nadto objaśniono wiersze rozm.; dowolne wykłady, wyprac. 4 godz. *Figurski*. — Polski: Wykłady dow., wypracow. ćwic. dom. i w kl. Czytano: Krasickiego, Myszeis i Mon., tudzież inne histor. ustępy. 3 godz. Do W. N. *Berwiński*, potem *Szule*. — Francuzki: Słowo niefor. Ćwicz. Voltaire, Charles XII., I. (część) i III. 2 godz. *Szule*.

B. Nauki: Religia katolicka: Nauka o objawieniu, o Bogu, o roku kościelnym. 2 godz. *Ks. Wojciechowski*. — Relig. ewang.: (połącz. z klas. III. B., IV. A. i B.) Charakt. biblii system. czyt. Uczono się pieśni religijnych. 2 godz. *Schoenborn*. — Histor. powszech. i jeografia: Rys krótki całej historii z uwzględnieniem stosunków jeograficzn. 2 godz. *Figurski*. — Matematyka: podł. Brettnera ks. podręczn.: O stosunku i podobieństw. figur prostokreśl. i ich wymiar z przykl. stósown.; potęgowanie, wynoszenie do 2. i 3. stopn., wyciąganie pierwiastk. Równania 1. stopn. z 1 ilość. nieznamom. 4 godz. Do W. Noc. *Ustymowicz*, potem *Marten*. — Historia naturalna: do W. Noey, *Ustymowicz*.

C. Sztuki: patrz na końcu tego rozdziału.

KLASSA III. B.

Ordynaryusz: naucz. wyższy *Figurski*.

A. Języki: Łaciński: Gramm. Składn. czas. i tryb. Powtórz. etymol. i skład. przyp. Caes. de b. g. III.—V. Ov. Met. VI., VII. prozodya; ćwic. dom. i w kl. 7 godz. *Figurski*. — Grecki: Gramm. podł. Engera, Etymol. do słów niefor. włączn. Tłumacz. z Jerzykowsk. zadań. Xen. Anab. I., 1—3. Ćwicz. dom. i w kl. przed W. N. 5 godz., po W. N. 6 godz. *Figurski*. — Niemiecki: Nauka o zdaniu i peryodzie podł. Schweminskiego wypisów. Czytano i uczono się na pamięć. Wyprac. i ćwic. w kl. 4 godz. *Czarnecki*. — Polski: Czytano i objaśniano Mickiewicza, Grażynę i Pana

Studniarski. — Französisch: Gramm. verb. irreg. Wiederhol. Volt. Charles XII: VII u. VIII (halb). Exerc. Extemp. 2 St. *Węclewski.*

B. Wissenschaften: Kathol. Relig.: Wie in Tert. A. — Ev. Relig.: (S. Tert. A.) — Geschichte u. Geographie: d. mittl. u. neuere Gesch. bis z. franz. Revol. 3 St. bis Ost. *Berwinski*, dann *Studniarski.* — Mathematik: Wie in Tert. A. — Naturgeschichte: v. Ost. *Ustymowicz.*

C. Fertigkeiten: S. am Ende dieses Abschnittes.

QUARTA A.

Ordinarius: Gymn.-Lehrer Szulc.

A. Sprachen: Latein: Gramm. n. Popliński. D. Casusl. Wiederhol. Corn. Them. Ages. Pelop. Iphier. Exerc. Extemp. v. Ost. 7, n. Ost. 6 St. *Szulc.* — Deutsch: d. Lehre v. Satz. Les. u. Nacherz. a. Schweminski's Lehrb. II. Uebers. a. Popliński's Wyp. Memor. Extemp. Nachbild. Lessingscher Fab. v. Ost. 5, n. Ost. 6 St. *Szulc.* Polnisch: d. Lehre v. Satz. Schriftl. Arbeiten. Declam. 3 St. *Laskowski.* — Französisch: Gramm. n. Ahn (poln.) Etymol. b. z. d. verb. irreg. Uebers. Exerc. 4 St. *Studniarski.*

B. Wissenschaften: Kath. Relig.: V. d. Erlös. v. d. h. Sacram. u. d. letzt. Ding. n. Ontrup. 2 St. *Cichowski.* — Ev. Relig.: (S. Tert. A.) — Geschichte u. Geographie: wie in Quarta B. — Mathematik: nach Brettner's Lehrb.: Vorbegr. Congr. Parallel. Wiederhol. d. prakt. Rechn. u. Dec.-Br. D. 4 Spez. m. entgegenges. Gröss. 4 St. v. Ost. *Ustymowicz*, n. Ost. *Marten.* — Naturgeschichte: v. Ost. *Ustymowicz.*

C. Fertigkeiten: S. am Ende dieses Abschnittes.

QUARTA B.

Ordinarius: Gymn.-Lehrer: Dr. Gruszczyński.

A. Sprachen: Latein: Gramm. Wiederhol. d. Congr. u. Rect. Corn. Milt. Them. Arist. Cim. Lys. Thras. Exerc. 7 St. *Gruszczyński.* — Deutsch: Wiederhol. Die Lehre v. Satz u. v. d. Wortfolge. Uebers. a. Popliński's Wyp. Declam. Vortrüg. Schriftl. Arb. 6 St. *Gruszczyński.* — Polnisch: D. Lehre v. Satz. Decl. Vortrüg. Schriftl. Arb. 3 St. v. Ost. *Laskowski*, n. Ost. *Sosnowski.* — Französisch: Wie in Quart. A.

B. Wissenschaften: Kath. Relig.: Wie in Quarta A. — Ev. Relig.: (S. Tert. A.) — Geschichte u. Geographie: Gesch. v. Griech. und Rom bis Aug. n. Popliński's Leitf. Polit. Geogr. n. Popliński's Leitf. p. 39 ff. 4 St. *Köhler.* — Mathematik: Wie in Quarta A. — Naturgeschichte: v. Ost. *Ustymowicz.*

C. Fertigkeiten: S. am Ende dieses Abschnittes.

QUINTA A.

Ordinarius: Vor Ostern: Gymn.-Lehrer *Węclewski*, dann Gymn.-Lehrer *Laskowski.*

A. Sprachen: Latein: Gramm. D. ganze Etym. Uebers. a. Popliński's Leseb. II. Exerc. Extemp. 6 St. *Węclewski.* — Deutsch: d. Lehre v. Verb. Wiederhol. Les. Wiedererzähl. und Uebers. a. Popliński's u. Schweminski's Lehrb. I. Memor. Schriftl. Arb. 6 St. v. Ostern *Węclewski*, n. Ost. *Laskowski.* — Polnisch: Wiederhol. d. Formenl. Erzähl. d. Geles. Declam. Schriftl. Arb. 3 St. v. Ost. *Sosnowski*, n. Ost. *Köhler.*

B. Wissenschaften: Kathol. Relig.: V. Dasein u. d. Eigensch. Gottes; v. d. Schöpf. u. Erlös. n. Ontrup. Bibl. Gesch. d. a. Test. 2 St. *Cichowski.* — Ev. Relig.: (comb. m. Quinta B. u. Sexta). Bibl. Gesch. d. a. u. n. Test. Hauptst. des Katech. u. Sprüche. 2 St. *Schoenborn.* — Rechnen: (seit Ost. comb. mit Quinta B.) d. 4 Sp. m. gem. Bruch. Decim.-Br. geom. Verb. u. Prop. einf. u. zus. Reg. dtr. Proc.-, Kett.-, Gesellschafts-Rechn. 4 St. *Palmowski.* — Geographie: (seit Ost. comb. mit Quinta B.) Allg. Begr. über d. Erde, Sonne u. d. Mond. Weltth. Meere, Flussgeb. Geb. u. s. w. Europa. Preuss. 2 St. v. Ost. *Sosnowski*, n. Ost. *Laskowski.* — Geschichte: Gesch. d. a. Welt bis z. d. Griechen incl. n. Popliński. 1 St. v. Ost. *Sosnowski*, n. Ost. *Laskowski.* — Naturgeschichte: V. Ost. *Ustymowicz*, seit Ost. Amphib. Bot. n. Szafarkiewicz's Leitf. II. 2 St. *Palmowski.*

C. Fertigkeiten: S. am Ende dieses Abschnittes.

Tadeusza; dowoln. wykłady, wyprac. i ćw. w kl. 3 godz. do Wielk. Nocy *Węclewski*, potem *Studniarski*. — Francuzki: Gramm., Słowa nieforemne i powtórz. pens. klas. poprzedz.; Voltaire: Charles XII: VII. i VIII. do połow. Ćw. dom. i w kl. 2 godz. *Węclewski*.

B. Nauki: Relig. katol.: patrz klas. III. A. — Relig. ewang.: p. klas. III. A. — Historia powsz. i geograf.: średn. i nowoż. wiek. dzieje aż do franc. rewol. 3. godz. Przed W. N. *Berwiński*, potem *Studniarski*. — Matematyka: p. klas. III. A. — Histor. natur.: do W. N. *Ustymowicz*.

C. Sztuki: patrz na końcu tego rozdziału.

KLASSA IV. A.

Ordynaryusz: naucz. gimnaz. Szulc.

A. Języki: Łaciński: Gramm. podług Poplińskiego, składn. przypadk., powtarzanie; Corn. Them. Ages. Pelop. Epam. Iphier.; Ćwicz. dom. i w kl., przed W. N. 7 godz., po W. N. 6 godz. *Szulc* — Niemiecki: Nauka o zdaniu. Czytano i opowiadano ustępy z Schweminskiego Wypis. II. Tłumacz. z Poplińsk. Wyp.; Ćw. pamięć, dom. i w kl. naślad. bajki Lessynga; pr. W. N. godz. 5, po W. N. 6 godz. *Szulc*. — Polski: Nauka o zdaniu; ćwic. i deklam. 3 godz. *Laskowski*. — Francuzki: Gramm. podl. Ahna (polsk.) Etymol. aż do słów nieforemn. Ćwicz. 4 godz. *Studniarski*.

B. Nauki: Relig. katol. O zbawieniu, o kościele, o św. sakrament., o rzecz. ostatn. podl. Ontrup. 2 godz. *Cichowski*. — Relig. ewang.: p. klas. III. A. — Histor. powsz. i geogr. p. klas. IV. B. — Matematyka: podług Brettnera ks. podręczn.: wstępne pojęcia, przystawanie, równoległe lin.; powtórz. praktyczn. rachunk. i ułamek. dziesiąt.; cztery działania z ilości. względn. 4. godz. Przed W. N. *Ustymowicz*, potem *Marten*. — Histor. naturalna: do Wielk. Noc. *Ustymowicz*.

C. Sztuki: patrz na końcu tego rozdziału.

KLASSA IV. B.

Ordynaryusz: naucz. gimnaz. Dr. Gruszczyński.

A. Języki: Łaciński: Gramm. powtórzenie pens. poprzedz. kl.; składn. zgody i przypadk. Corn. Milt. Them. Arist. Cim. Lys. Thras. Ćw. dom. i w kl. 7 godz. *Gruszczyński*. — Niemiecki: Powtarzanie; nauka o zdaniu i następstw. wyr. Tłum. z Popl. Wyp., Deklam. Wykł., ćwic. piśm. 6 godz. *Gruszczyński*. — Polski: Nauka o zdaniu, deklam., wykład; ćw. piśm. 3 godz. prz. W. N. *Laskowski*, potem *Sosnowski*. — Francuzki: p. klas. IV. A.

B. Nauki: Relig. katol.: patrz klas. IV. A. — Religia ewang.: p. klas. III. A. — Histor. powszechna i geografia: dzieje greckie i rzymskie aż do Augusta, podl. Poplińsk. histor. — geografia podl. Poplińsk. książki, p. 39. i następ. 4 godz. *Koehler*. — Matematyka: p. klas. IV. A. — Histor. naturalna: prz. W. N. *Ustymowicz*.

C. Sztuki: patrz na końcu tego rozdziału.

KLASSA V. A.

Ordynaryusz: do W. Nocy: naucz. gimnaz. *Węclewski*; potem naucz. gimn. *Laskowski*.

A. Języki: Łaciński: Gramm. Cała etymol. Tłum. z Poplińsk. zadań. II. Ćwicz. dom. i w kl. 6 godz. *Węclewski*. — Niemiecki: Nauka o słowie; powtarz., czytan. i opowiad., tłumacz. z Poplińsk. Wyboru i Schweminsk. Wypisów. I. Ćwicz. pamięć, piśm. 6 godz. prz. W. N. *Węclewski*, potem *Laskowski*. — Polski: Powtórz. etymol. Opowiad. to co czyt.; deklam., wypr. piśm. 3 godz. prz. W. N. *Sosnowski*, po W. N. *Koehler*.

B. Nauki: Relig. katol.: O istnien. i przym. Boga, o stworz. i zbaw. podl. Ontrup. dzieje bibl. star. testam. 2 godz. *Cichowski*. — Relig. ewang.: (razem z klas. V. B. i klas. VI.) dzieje bibl. star. i nowego. testam. Katechizm i przypowieści. 2 godz. *Schoenborn*. — Rachunki: (od W. N. razem z kl. V. B.) Cztery działania z prost. ułamek.; ułamek. dziesiątn.; proporc.; prost. i złoż. reguł. trzech; procent., łańcuch., spółk. rach. 4 godz. *Palmowski*. — Geografia: Części ziemi, morza, rzeki, góry; Europa; państw. prusk. 2 godz. do W. N. *Sosnowski*, potem *Laskowski*. — Histor. powsz.: Dzieje staroż. św. aż do Greków włęczn. podl. Poplińsk. 1 godz. do W. N. *Sosnowski*, potem *Laskowski*. — Histor. natur.: przed W. N. *Ustymowicz*, potem: o płazach; botanika podl. Szafarkiewicza ks. II. 2 godz. *Palmowski*.

C. Sztuki: patrz na końcu tego rozdziału.

QUINTA B.

Ordinarius: Gymn.-Lehrer Laskowski.

A. Sprachen: Latein: Gramm. n. Popliński, d. ganze Etym. Uebers. von Beisp. Fab. u. Anecd. a. Popliński's Leseb. II. Exerc. Extemp. 6 St. *Laskowski*. — Deutsch: Gramm. die Formenl. Les. Wiedererz. Uebers. des Geles. u. aus d. Poln. Declam. Schriftl. Arbeiten. 6 St. v. Ost. *Laskowski*, n. Ost. *Sosnowski*. — Polnisch: d. Lehre v. Satz. Vortr. Schriftl. Ueb. Decl. 3 St. *Köhler*.

B. Wissenschaften: Kath. Relig.: wie in Quinta A. — Ev. Relig.: (S. Quinta A.) — Rechnen: (S. Quinta A.) — Geographie: (S. Quinta A.) — Geschichte: Wie in Quinta A. — Naturgeschichte: comb. m. Quinta A.

C. Fertigkeiten: S. am Ende dieses Abschnittes.

SEXTA.

Ordinarius: Gymn.-Lehrer Palmowski.

A. Sprachen: Latein: Gramm. n. Popliński, d. regel. Formenl. Uebers. a. dess. Aufg. I. Schriftl. Arb. 6 St. *Palmowski*. — Deutsch: Gramm. n. Schweminski's Lehrb. I. d. regelm. Formenl. Uebers. Memor. Schriftl. Uebung in der Orth. Häusl. Arb. 6 St. *Palmowski*. — Polnisch: Formenl. Orthogr. Schriftl. Nachbilden. Les. Nacherz. aus Popliński's Wybor I. Decl. *Köhler*.

B. Wissenschaften: Kath. Relig.: Erkl. des apost. Glaub. d. 10 Geb. d. 5 Kirchengeb. d. Lehre v. d. h. Sakram. Bibl. Gesch. d. a. Test. 2 St. *Cichowski*. — Ev. Relig. (S. Quinta A.) — Rechnen: n. Brettner's Leitf. d. 4 Spez. m. ganz., unben. d. ben. Zahl u. Bruch. Kopfrechn. 4 St. *Laskowski*. — Geographie: n. Popliński's Lehrb. Einleit. d. 5 Weltth. im Allg. 2 St. v. Ost. *Köhler*, n. Ost. *Palmowski*. — Naturgeschichte: Zool. u. Böt. n. Szafarkiewicz's Leitf. I. 2 St. *Palmowski*.

C. Fertigkeiten: S. am Ende dieses Abschnittes.

2) Real-Klassen.

PRIMA.

Ordinarius: W.-S. Der Director. S.-S. Oberlehrer Czarnecki.

A. Sprachen: Deutsch: Lit.-Gesch. v. 1624 bis a. d. neueste Zeit. Vortr. Aufs. Extemp. 3 St. *Czarnecki*. Polnisch: Lit.-Gesch. bis z. VI. Zeitr. incl. Vortr. Lect. klass. Schriftst. Aufs. 3 St. v. Ost. *Berwiński*, n. Ost. *Węciewski*. Latein: Gramm. Synt. temp. et mod. Caes. d. b. c. II. Virg. Aen. II. Metrik. 3 St. *Gruszczyński*. — Französisch: Lit.-Gesch. III. und IV. Per. Uebers. aus Id. u. Nolt. u. aus d. Poln. ins Französ. aus Popliński's Wyb. Aufs. 3 St. — Englisch: n. Gaspeys Gramm. der Etym. Lect. a. Wahlert's Leseb. Phras. Memor. Exerc. Ext. 3 St. *Vanselow*.

B. Wissenschaften: Kath. Relig.: D. kath. Sittenl. n. K. Martin. 2 St. *Cichowski*. — Ev. Relig. (S. Gymn. Prim.) — Geschichte: Gesch. d. neuest. Zeit n. Pütz. 2 St. *Czarnecki*. — Mathematik: Kubische u. diophant. Rechn., Progr. Zinseszinsrechn. Kombinationsl. Stereom. sphär. Trigonometrie. Auflös. vieler Aufgab. 5 St. Bis Weihn. getheilt zwischen dem Director u. Dr. *Milewski*, von da ab der Director allein. — Mathem. Geographie: comb. m. der Gymn.-Prima. 1 St. *Der Director*. — Physik: D. Lehre v. Magnetism. Elektr. Elektromagn. Magnetoelktr. Thermoelectr. u. v. d. Wärme n. Brettner's Leitf. 3 St. v. Ost. *Milewski*, n. Ost. *Szafarkiewicz*. — Chemie: Wiederholung d. Metalloide, dann d. Metalle n. Wöhlers Grundr. 2 St. *Szafarkiewicz*. — Naturgeschichte: Wiederhol. d. Zool. Bot. u. Mineral. 1 St. *Szafarkiewicz*.

C. Fertigkeiten: S. am Ende dieses Abschnittes.

SECUNDA.

Ordinarius: W.-S. Oberlehrer Dr. Milewski, S.-S. Gymn.-Lehrer Dr. Szafarkiewicz.

A. Sprachen: Deutsch: Gesch. d. deutsch. Dram. u. Theat. Geles. Schiller's Wallenst. Declmat. Stil u. Gramm. Orthogr. 3 St. *Steiner*. — Polnisch: Theor. d. Dicht. nach Cegielski's Nauka. Vortr. Aufs. 3 St. v. Ost.

KLASSA V. B.

Ordynaryusz: naucz. gimnaz. Laskowski.

A. Języki: Łaciński: Gramm. podł. Poplińsk., etymolog.; tłum. przykł., bajek i anegd. z Poplińsk. zadań II. Ćwicz. dom i w kl. 6 godz. *Laskowski*. — Niemiecki: Gramm.: etymol.; czyt. opowiad. i tłumacz. czyt. ustępy; deklam.; Ćwicz. piśm. 6 godz. przed W. N. *Laskowski*, potem *Sosnowski*. — Polski: Nauka o zdaniu; deklam., piśm. Ćwicz. 3 godz. *Koehler*.

B. Nauki: Relig. katol.: p. kl. V. A. — Relig. ewang.: p. kl. V. A. — Rachunki: p. kl. V. A. — Geografia: p. kl. V. A. — Histor. powsz.: jak w kl. V. A. — Histor. naturalna: razem z kl. V. A.

C. Sztuki: patrz na końcu tego rozdziału.

KLASSA VI.

Ordynaryusz: naucz. gimnaz. Palmowski.

A. Języki: Łaciński: Gramm. podł. Poplińsk.; formy regularne; tłumacz. z zadań Poplińsk. I., Ćwicz. piśm. 6 godz. *Palmowski*. — Niemiecki: Gramm. podł. Schweminsk. Wypisów I.; formy regular.; tłumacz. i Ćwicz. pamięć. i dom. mian. w pisowni 6 godz. *Palmowski*. — Polski: Etymol.; pisownia; piśm. naśląd. wzorów; czyt. i opowiad. z Poplińsk. Wyboru I. Deklam. 3 godz. *Koehler*.

B. Nauki: Relig. katol.: Objasnienie wyzn. wiar. apost.; dziesięć przyk., pięć przyk. kościeln., nauka o św. sakram.; dzieje bibl. star. testam. 2 godz. *Cichowski*. — Relig. ewang.: p. kl. V. A. — Rachunki: podł. Brettnera ks. podręczn. 4 działania prost. z cał. imien. i bezim. liczb. i ułamek; pamięć. rach. 4 godz. *Laskowski*. — Geografia: podł. Poplińsk. ks., wstęp, 5 części ziemi w zarysie. 2 godz. przed W. N. *Koehler*, potem *Palmowski*. — Histor. naturaln.: Zoolog. i Botan. podł. Szafarkiewicza ks. I. 2 godz. *Palmowski*.

C. Sztuki: patrz na końcu tego rozdziału.

2. Klasy realne.

KLASSA I.

Ordynaryusz: w półroc. zimow. Dyrektor, w latow. półroc. naucz. wyższ. Czarnecki.

A. Języki: Niemiecki: Histor. literat. od r. 1624. aż do naszych czasów. Wykłady dowolne; wypracow. i Ćwicz. w klas. 3 godz. *Czarnecki*. — Polski: Histor. literat. od początku aż do VI. okresu (włącznie). Wykl.; czyt. klas. aut.; wyprac.; 3 godz. prz. W. N. *Berwiński*, potem *Węglewski*. — Łaciński: Gramm. Składn. czas. i tryb. Caes. d. b. civili II. Virg. Aen. II. Metryka. 3. godz. *Gruszczyński*. — Francuzki: Histor. literat. III. i IV. peryod. Tłum. z Idelera i Nolte III. i z polsk. na franc. z Poplińsk. Wyboru. Wypracow. 3 godz. *Motty*. — Angielski: podł. gramm. Gaspey. etym. Czytano z Wahlert'a wyb. Ćwicz. dom. i w klas. 3 godz. *Vanselow*.

B. Nauki: Relig. katol.: Nauka moralna podł. K. Martina. 2. godz. *Cichowski*. — Relig. ewang. patrz. klas. I. gimnaz. — Histor. powsz.: Dzieje nowożytn. podł. Pütza. 2 godz. *Czarnecki*. — Matematyka: równania 3. stopn. i dziej.; progressye, nauk. procent. od procent.; nauk. kombinac.; stereometr., trygonom. kulista. Przytém rozwięzywano liczne zagadn.; 5 godz. do Boż. Narodz. *Dyrektor* wspólnie z Dr. *Milewskim*, odtąd *Dyrektor* sam. — Matematyczna geografia: wspólnie z klas. I. gimnaz. 1 godz. *Dyrektor*. — Fizyka: Nauka o magnet., elektr., elektromagnet., magnetoelektr., termoelektrycz. i o cieple podł. ks. podręczn. Brettnera. 3 godz. do W. N. *Milewskiego*, potem *Szafarkiewicza*. — Chemia: Powtórz. nauk. o metalloid.; potem rozb. naukę o metallach, podł. zarysu Woehlera. 2 godz. *Szafarkiewicza*. — Histor. natur.: Powtórz. Zoologii, Botaniki i Mineralogii. 1 godz. *Szafarkiewicza*.

C. Sztuki: patrz na końcu tego rozdziału.

KLASSA II.

Ordynaryusz: w zimow. półroc. naucz. wyższ. Dr. Milewski, w latow. półroc. naucz. gimnaz. Dr. Szafarkiewicz.

A. Języki: Niemiecki: Histor. niem. dram. i teatr. Czytano Schillera: Wallenstein. Deklam. Nauk. o stylu; grammat. ortograf. 3 godz. *Steiner*. — Polski: Teorya poezyi opisowej, liryczn. i dram. podł. Cegielsk. Nauki poezyi.

Berwiński, n. Ost. *Węciewski*. — Latein: Gramm. Synt. temp. et conjunctiv. Caes. d. b. g. III, VII. Ovid. 3 St. *Gruszczyński*. — Französisch: Gramm. Synt. Gelesen a. Ideler Abschnitte v. Humb. Pouq. Mich. Laroche. Laeret. Bar. Mirab. Exerc. Extemp. 4 St. *Węciewski*. — Englisch: Gramm. n. Thieme, d. Etym. u. d. element. Synt. Lect. sämmtl. Fab. u. Anecd. a. Thieme's Leseb. Memor. Exerc. 2 St. *Vanselow*.

B. Wissenschaften: Kath. Relig.: d. Lehre v. d. Schöpf. v. d. Erbs. u. d. Erlös. 2 St. *Cichowski*. — Ev. Relig.: (S. Gymn. Pr.) — Geschichte: Gesch. d. mittl. u. d. n. Zeit bis z. 30jähr. Kriege. 2 St. *Rymarkiewicz*. — Mathematik: 5 St. Logar. quadr. u. cub. Gleich. n. Brettner's Leitf. 2 St. *Szafarkiewicz*. Vollend. d. Planim. u. eb. Trigon. n. Brettner's Leitf. 3 St. v. Ost. *Milewski*, n. Ost. *Szafarkiewicz*. — Physik: Theor. d. Bew. Stat. u. Mech. fester Körper. n. Brettner's Leitf. 2 St. v. Ost. *Milewski*, n. Ost. *Szafarkiewicz*. — Chemie: Metalloid. u. Säur. n. Wöhler's Grundr. 2 St. *Szafarkiewicz*. — Naturgeschichte: Miner. u. Bot. 1 St. *Szafarkiewicz*.

C. Fertigkeiten: S. am Ende dieses Abschnittes.

TERTIA.

Ordinarius: W.-S. Gymn.-Lehrer Dr. *Szafarkiewicz*. S.-S. Gymn.-Lehrer *Marten*.

A. Sprachen: Deutsch: Wiederhol. d. Formenl. dann d. Lehre vom Satz u. v. d. Wortf. Decl. Vortr. Aufs. Uebers. a. d. Poln. 4 St. v. Ost. *Gruszczyński*, n. Ost. *Köhler*. — Polnisch: Kras. Mysz. u. hist. Stücke. Vortr. Aufs. Extemp. 3 St. v. Ost. *Berwiński*, n. Ost. *Szulc*. — Latein: Wiederhol. d. Etym. u. d. Synt. cas. Caes. d. b. g. III—V, 1—30. Exerc. Extemp. 4 St. *Szulc*. — Französisch: Gramm. Verb. irreg. Wiederhol. Volt. Charles XII., I, III, IV (thlw.) Retrov. Exerc. 4 St. *Studniarski*.

B. Wissenschaften: Kath. Relig.: d. göttl. Offenb. d. Lehre v. Gott. 2 St. *Cichowski*. — Ev. Relig.: (S. Gymn. Tert. A.) — Geschichte: Gesch. u. Geogr. d. Alterth. u. d. Mitt. bis z. d. Kreuzz. 3 St. *Rymarkiewicz*. — Mathematik: n. Brettner's Leitf. d. Planim. b. z. L. v. Kreise incl. Prop. Pot. Wurz. Gleich. d. 1. Gr. Bürgerl. Rechn. 6 St. v. Ost. *Ustymowicz*, n. Ost. *Marten*. — Physik: Einleit. v. d. allg. Körperf. Ruhe u. Bew. v. d. fest. Körper. 2 St. v. Ost. *Milewski*, n. Ost. *Szafarkiewicz*. — Naturgeschichte: Miner. u. Bot. 2 St. *Szafarkiewicz*.

C. Fertigkeiten: S. am Ende dieses Abschnittes.

Fertigkeiten.

Zeichnen: Gymnas.-Klassen: Sexta u. Quinta: Die Anfäng. nach d. Taf., die Geübt. n. Vorlegebl. *Schoen*. — Realklassen: Tertia: n. Vorlegebl. — Secunda u. Prima: nach d. Natur u. n. Vorlegebl. *Schoen*.

Schönschreiben: Sexta u. Quinta: *Schoen*.

Gesang: Sexta u. Quinta: Theor. u. prakt. Anleit. Chorges. f. d. Geübt. aus allen Klass. *Schoen*.

Gymnast. Uebungen: Alle Klassen haben in den Sommer-Monaten wöchentlich zwei Mal geturnt, und zwar die oberen unter Leitung des Oberlehrers *Spiller*, die unteren unter Leitung des Gymn.-Lehrers *Laskowski*.

Dowolne wykłady, wyprac. i ćwicz. w klas. 5 godz. do W. N. *Berwiński*, potem *Węclewski*. — Łaciński: Gramm. Składn. czas. i trybu łącz. Caes. d. b. g. III., VII. Ov. II. 3 godz. *Gruszczyński*. — Francuzki: Gramm. Składn. zaimk., czas., tryb., spójn. i t. d. Czyt. z Ideler. rozpr.: Humboldta, Pouqueville, Michaud, Larocheff., Laeret., Barante, Mirabeau. Ćwicz. dom. i w kl. 4 godz. *Węclewski*. — Angielski: podł. Gram. Thieme. etym. i składn. element. Czytano wszyst. bajk i anegd. z Thieme wyb. ćwicz. pamięć. ćwicz. dom. 2 godz. *Vanselow*.

B. Nauki: Relig. katol.: Nauka o stworzeniu, o grzechu pierworodn. i o zbaw. 2 godz. *Cichowski*. — Relig. ewang.; p. kl. I. gimnaz. — Histor. powszech.: Dzieje średn. wiek. i nowożytn. aż do 30letn. wojny. 2 godz. *Rymarkiewicz*. — Matematyka: 5 godz. Logarytm., równ. 2. i 3. stopn. podł. Brettnera ks. podręczn. 2 godz. *Szafarkiewicz*. Dokończ. planimetr. i trygonom. prostokreśl. 3 godz. do W. N. *Milewski*, potem *Szafarkiewicz*. — Fizyka: Teorya ruchu, stat. i mechan. ciał stał. podł. Brettnera ks. podręczn. 2 godz. do W. N. *Milewski*, potem *Szafarkiewicz*. — Chemia: O metalloid. i kwasach podł. Woehlera zarysu. 2 godz. *Szafarkiewicz*. — Histor. natur.: Mineralogia i Botanika. 1 godz. *Szafarkiewicz*.

C. Sztuki: patrz na końcu tego rozdziału.

KLASSA III.

Ordynaryusz: w zimow. półroc. naucz. gimnaz. *Szafarkiewicz*, w latow. półroc. naucz. gimnaz. *Marten*.

A. Języki: Niemiecki: Powtórzen. etymolog.; nauka o zdaniu. Deklam. Wykl., wyprac., tłumacz. z polsk. 4 godz. do W. N. *Gruszczyński*, potem *Koehler*. — Polski: Krasickiego *Myszeis* i ustępy z dziejów; wykł., wypracow., ćwicz. w kl. 3 godz. do W. N. *Berwiński*, potem *Szulc*. — Łaciński: Gramm. Powtórzone etymol. i składn. przypadk. Caes. d. b. g. III.—V., 1—30. Ćwicz. dom. i w kl. — Francuzki: Gramm. Słow. niefor. wraz z powtórz. pens. poprzedz. kl. Voltaire Charles XII. III. i IV. część. wraz z retrowersyą. Ćwicz. 4 godz. *Studniarski*.

B. Nauki: Relig. katol.: bosk. objawien., nauka o Bogu. 2 godz. *Cichowski*. — Relig. ewang.: (patrz klas. III. A. gimn.) — Histor. powszechna: Hist. i Geograf. starożytn. i średn. wiek. aż do wojen krzyżow. 3 godz. *Rymarkiewicz*. — Matematyka: podł. Brettnera ks. podręczn. planimetr. aż do nauki o kole włączn.; proporc., potęg., wyciąg. pierwiastk., równania 1. stopn.; rach. praktyczn. 6 godz. do W. N. *Ustymowicz*, potem *Marten*. — Fizyka: Wstęp, o powszechn. własn. ciał, spocz. i ruchu i o stał. ciałach. 2 godz. do W. N. *Milewski*, potem *Szafarkiewicz*. — Histor. natur.: Mineralog. i Botan. 2 godz. *Szafarkiewicz*.

C. Sztuki: patrz na końcu tego rozdziału.

Sztuki.

Rysunki: klasy gimnazyalne: kl. VI. i V. początki podł. wzorów na tablicy rysowanych; bieglejsi rysują podł. wzorów litograf. *Schoen*. — Realne klasy: kl. III. podług wzorów litograf. — kl. II. i I. podł. natury lub podług wzorów. *Schoen*.

Kaligrafia: kl. VI. i V. *Schoen*.

Śpiewy: kl. VI. i V.: teor. i prakt. ćwicz.; śpiew chóralny dla bieglejszych uczniów ze wszystkich klas. *Schoen*.

Ćwiczenia gimnastyczne: wszystkich klas uczniowie w latow. półroc. dwa razy w tygodniu odbywali te ćwiczenia, i to uczniowie wyższych klas pod dozorem naucz. wyższ. *Spiller*, a niższych pod przewodnictwem naucz. gimnaz. *Laskowskiego*.

Aufgaben zu den schriftlichen Arbeiten

in den obersten Klassen.

(Zadania do wypracowań piśm. w najwyższych dwóch klass. gimn. i realnych.)

PRIMA.

I. Im Lateinischen. (W języku łacińskim.)

OBER-PRIMA.

Quibusnam rebus effectum sit, ut Phoenices commercio atque navigatione prae ceteris populis adeo florerent. — Qualis amicitia esse debet, quam diuturnam fore augurari possis? — Estne verum, quod vulgo dicunt, bellum utile esse atque necessarium? — Conferatur mors Socratis et mors Senecae. — Non accepimus vitam brevem, sed fecimus. — Quinam factum est, ut Graeci ingenti Persarum potentiae resistere possent. — Adumbretur paucis secundum Thucydidem, quinam fuerit antiquissimus Graeciae status.

UNTER-PRIMA.

Mors Catonis minoris atque laudes ejus. — Describatur paucis primum bellum Punicum. — Res gestae Hamilcaris Barcae. — De certaminibus, quae inter Patricios et Plebem Romae intercedebant. Quenam fuerint eorum causae, quinam progressus, qui exitus, exponatur. — Administratio Periclis, quantum boni atque mali Atheniensium reipublicae attulerit. — Laudes Alexandri Magni. — De Miltiade damnato. — Describatur mors Othonis, praesertim quibusnam causis necem sibi conscivisse videatur. — Quibusnam de causis Constantinus cognomen Magni meruit.

II. Im Deutschen. (W języku niemieckim.)

OBER-PRIMA.

Wie lässt sich die Wahrheit des Satzes beweisen, dass der Redner ein guter Mensch sein müsse? — Entwicklung des Gedankenganges in Plato's Apologie des Sokrates. — Ueber die Freundschaft der Bösen. — Wie verhalten sich die Menschen gegen die göttliche Vorsehung? — Das Ritterleben in Goethes „Götz von Berlichingen.“ — Wodurch wurde es den Griechen möglich, ihre Freiheit gegen die persische Uebermacht zu bewahren. (Abitur.) — Wie gewinnt man die Menschen für das Gute? — Wodurch hat sich der Tragiker bei der Bearbeitung historischer Stoffe leiten zu lassen? (Nach Lessings „Hamburg. Dramat.“) — Cäsar und Antonius in Shakespear's „Antonius und Cleopatra.“ — Eintheilung der verschiedenen Beweismittel und Würdigung derselben an Beispielen. — Ueber den Untergang des oströmischen Reiches. — Ueber die wichtigsten Bestimmungen des westphälischen Friedensschlusses und ihren Einfluss auf das deutsche Reich. (Abit.)

UNTER-PRIMA. *)

Des Lebens ungemischte Freude ward keinem Irdischen zu Theil; oder: der Kampf mit dem Drachen, eine Erzählung nach Schiller. — Ueber die Parteikämpfe des Marius und Sulla. — Der Spruch des Horaz: quid sit futurum cras, fuge quaerere, auf den studirenden Jüngling angewendet; oder: Die Veranlassung zu Cicero's Rede pro Milone. — Wo rohe Kräfte sinnlos walten, da kann sich kein Gebild gestalten: vergl. Vis consilii expers mole ruit sua. Hor. c. III, 3, 65; oder: Schilderung des menschlichen Lebens mit Beziehung auf die Glocke, nach Schiller. Entwicklung der Exposition in Lessings „Nathan;“ oder: Saladin und Al Hafi, eine Erzählung nach Lessing. — Auch die Natur ist ein Tempel Gottes; oder: Hector's Tod nach Hom. II., XXII geschildert. — Entwicklung des Gedankenganges in der Rede der Korinthier zu Athen, in welcher sie von einem Bündniss mit Coreyra abrathen; nach Thuc. I, 37—43. — Würdigung der Erkennungsscene in der Iphigenie von Euripides und von Goethe; oder: Orest und Pylades, eine Erzählung nach Goethes Iphigenie. — In dir ein edler Sklave ist, dem du die Freiheit schuldig bist; oder: Ueber die Vorzüge einer einfachen Lebensweise, nach Hor. Sat. 2, 2. — Geschichte und Bedeutung des Göttinger Dichterbundes. — Beten hilft, nur nicht allein; man muss dabei auch thätig sein; oder: Entwicklung des Gedankenganges im Prolog zum Ajax von Sophokles. — Worin mag es seinen Grund haben, dass das Wetter so oft Gegenstand der Unterhaltung ist? oder: die Schicksale der Tantaliden, nach Göthe's Iphigenie. — Entwicklung der Ansicht Cicero's über das Wesen der Gerechtigkeit und der Tapferkeit, nach Cic. de off. I.

*) In Unter-Prima und Secunda A. wurden die Schüler wegen der sehr ungleichmässigen Vorbildung im Deutschen in 2 Abtheilungen getheilt.

III. Im Polnischen. (W języku polskim.)

OBER-PRIMA.

O satyrze Klonowicza, zwanój: Worek Judaszów. — Czemu po śmierci Cezara rzecz pospolita rzymska odżyć niemogła? — „Chcesz cało przejść między światowym rozruchem, bądź dla zwierząt człowiekiem a dla ludzi duchem.“ — Ocenienie dzieła w domu przeczytanego, z prozy opisowój. — O satyrach Naruszewicza i Krasickiego. — „Et lupus ovem amat;“ czyli: I żołnierz konia lubi, żeby na nim jeździł.“ (Max. Fredro.) — Marcin Bielski. — Z filozofów Zygmunrowskiego wieku jakieby można wywieść znamiona dla filozofii narodowój? — Porównanie „Zwierciadła“ Reja, z „Dworzaninem“ Górnickiego. — O Sielankopisarzach wieku Zygmunrowskiego.

UNTER-PRIMA.

Dla czego po wypędzeniu Tarkwiniusza Pysznego, władza królewska w Rzymie już ostać się nie mogła? — „Nie wprzód niebo, ale wprzód idzie zasługa.“ — Wojna moskiewska za Zygmunta III. — Najlepszą dla człowieka szkołą często bywa nieszczęście. — Mściwy sam sobie szkodzi. — O wartości dobrze wyposażonój pamięci. — Kto się może liczyć do ludzi skończonych? — „Nie to chwal co lubisz, ale do tego się przywiązuć co chwały godne.“ — Czemu usiłowania Grachów speszły na niczem? — O skłonności Polaków do cudzoziemszczyzny. — Kto około dobra drugich pracuje, ten zaiste najlepšíj pracuje około własnego dobra. — O Janie z Kęt. — Czy słuszną jest zasada wyrzeczona w słowach: de mortuis nil, nisi bene? — O wyższości życia umysłowego nad zmysłowem. (Podl. Kraszew. Stud. lit.)

SECUNDA A. *)

I. Im Deutschen. (W języku niemieckim.)

Das Geld ist ein guter Diener, aber ein böser Herr. (nach gegebener Dispos.); oder: Damon und Pythias, eine Erzählung nach Schiller. — Ueber die Ursachen des zweiten punischen Krieges; oder: die wichtigsten Ereignisse während des zweiten punischen Krieges kurz zusammengestellt. — Die Zerstörung von Karthago und die Erstürmung von Jerusalem durch die Kreuzfahrer, eine Parallele; oder: der Kampf der Griechen gegen Xerxes, ein Entwurf. — Cäsars Krieg gegen die Helvetier. — Hermanns Heimath nach Goethes „Hermann und Dorothea“ beschrieben; oder: die Unterhaltung unter dem Thorwege, nach Goethes „Herm. u. Dor.“ — Charakteristik des M. Minucius Rufus nach Liv. XXII., 12. ff. oder: Fabius und Minucius, oder durch Schaden wird man klug, eine Erzählung nach Liv. — Charakteristik Siegfrieds nach dem Niebelungen-Liede; oder: Wie Günther um Brunhilden warb. — Hermanns Jugend nach Goethes „Herm. und Dor.“ geschildert; oder: Arion, eine Erzählung nach A. W. Schlegel. — Hagen und Hettel, eine Erzählung nach dem Gudrun-Liede. — In wiefern sind Bücher gute Gesellschafter? oder: Menelaus und Proteus, eine Erzählung nach Hom. Od. IV, 351 ff. — Es ändern sich die Zeiten, und der Mensch in ihnen; oder: Inhalt der drei ersten Gesänge von Brodzinski's „Wieslaw.“ — Ueber die Herrschaft der Decemviri in Rom. — Entwicklung des Grundgedankens in Chamisso's „Kreuzschau“; oder: die Rede des Fabius an den L. Aemilius (Liv. XXII, 30) in abhängiger Rede dargestellt. — Vorgethan und nachbedacht, hat manchen in gross Leid gebracht; oder: Inhalt der letzten Gesänge von Brodzinski's „Wieslaw.“ — Entwicklung des Gedankenganges in Cicero's erster Rede gegen den Catilina.

II. Im Polnischen. (W języku polskim.)

Jakie przywary głównie stoją na przeszkodzie młodzieńcowi pragnącemu postępu? — Co znaczy przysłowie: „Jak cię widzą, tak cię piszą.“ — Osnowa poematu: Wojna Chocimska. (Krasick.) — „Woda wielką górę obali, gdy często podlizuje i zwolna“ (Max Fredro). — Władysława Łokietka cnoty i zasługi. — Przyjaźń szkólna w ilorakim względzie okazać się może? — Jakie zmiany zaszły w Grecyi po wojnie Trojańskićj? — Czy Proza może być piękną, a następnie czy jest sztuką? — Podróże zagraniczne w jakim względzie przyczynić się mogą do wykształcenia młodzieńca? — Obraz młodzieńca wykraczającego z właściwych wiekowi jego granic. — Panowanie Stefana Batorego. — Naczem polega dobroć ustnego wykładu i jakie z jego nauki wypływają korzyści? — „Bojaźń Pańska jest początkiem mądrości.“ — Oświata w kraju za Stanisława Augusta. — Osnowa pierwszej księgi Przypadków Doświadczyńskiego. (Krasicki Tom V.)

*) S. Note bei Prima A.

SECUNDA B.

I. Im Deutschen. (W języku niemieckim.)

Ueber den hohen Werth der Gesundheit. (Klassenarbeit.) — Frage nicht, was Andre machen; sieh auf deine eignen Sachen. — Die weite Welt ersetzt dein Innres nicht. — Schilderung einer Landschaft. — Vergleichung des menschlichen Lebens mit dem einer Pflanze. (Kl.) — Ueber Entbehrung. — Ueber die Wahl des Berufes. — Einfluss der Einsamkeit auf Geist und Herz. — Brief an die Eltern beim Beginne der Schulen. (Kl.) — Ueber die Nacheiferung. — Welche Eigenschaften berechtigen in der Geschichte zu dem Beinamen der Grosse? — Ueber die Beurtheilung unserer Nebenmenschen. — Was ich in den Ferien erlebte. — Bild einer Ueberschwemmung. (Kl.) — Rede an die Jugend über die nachtheiligen Wirkungen der Lesesucht. — Welchen Nutzen gewährt das Studium der Geschichte?

II. Im Polnischen. (W języku polskim.)

Największą stratą jest strata czasu. — Lekkomysłność co znaczy i jakie za sobą pociąga skutki? — Myśli na widok wsi zgorzałej. (w klassie.) — Krótka osnowa Maryi Malezewskiego. — Jakie korzyści odnosimy z nauk przyrodzonych? (w klassie.) — Różnica między poezją opisową a uczuciową. — Krótki rys panowania Bolesława Chrobrego. — Główne powody do wewnętrznych zaburzeń i klótni w Rzymie za czasów rzeczypospolitej. — Początek i skutki pychy. (w klassie.) — Męstwo, zuchwałość, śmiałość, odwaga, nieustraszonosc, junactwo. — Porównanie Aleksandra Wielkiego z Hannibalem. — Marek Juniusz Brutus pod Filipi. (Monolog.)

REAL-PRIMA.

I. Im Deutschen. (W języku niemieckim.)

Lust und Liebe sind Fittige zu grossen Thaten. — Wer verdient den Beinamen des Grossen? (Kl.) — Ueber die Stellung Cäsars und Pompejus kurz vor dem Ausbruche des Kampfes zwischen beiden. — Ueber die literarische Bedeutung Opitz's von Boberfeld. (Kl.) — Vergleichung des ersten und zweiten punischen Krieges. — Klopstocks Verdienste um die deutsche Literatur. (Kl.) — Kann man den Hannibal mit Recht beschuldigen, dass er zu siegen, aber seine Siege nicht zu benutzen verstanden habe? — Inhaltsangabe von Wielands Oberon. (Kl.) — Charakteristik des Götz von Berlichingen nach Goethe. — Die Folgen des 30jährigen Krieges. — Der spanische Erbfolgekrieg, verglichen mit dem nordischen Kriege. — Der Göttinger Hainbund. (Kl.) — Ueber die Verdienste des Oktavianus Augustus um den Römischen Staat.

II. Im Polnischen. (W języku polskim.)

Skutki wojen krzyżowych. — O najdawniejszych kronikarzach polskich, a szczególnie o Długoszu. — Co zamierzył Likurg przez swoje prawodawstwo? — Co wczłowieku wyżej cenić należy, zdolności przyrodzone i rozum wykształcony, czy moralność i cnotę? — Co podniosło wymowę w Polsce? — Początki rozkrzewienia nauk w Polsce. — Którzy pisarze złotego wieku pod względem języka mają największe zasługi? (w klassie.) — Oświata utrzymuje byt narodu. — Pochwała wojny. (w klassie.) — Jakim sposobem najpewniej zabezpieczymy sobie nieśmiertelność imienia? — Co podniosło oświatę i literaturę w Polsce od środka 18. stulecia?

III. Im Französischen. (W języku francuskim.)

La vie d'Alcibiade. — Règne de François I. — Caractère de Louis XIV. — Les agrémens et les peines de la vie d'un médecin. — Quelles ont été les causes de la décadence des républiques grecques. — Alexandre le Grand comparé à Charles XII. — L'avarie. — La vie d'Hannibal. — Quelle a été l'influence de Voltaire sur la nation française. — La vie de Thémistocle. — Les suites de la découverte du Nouveau monde.

REAL-SECUNDA.

I. Im Deutschen. (W języku niemieckim.)

Mein Lebenslauf. — Die Bürgerschaft (Erzählung nach Schillers Ballade). — Ein Kaufmann aus Hamburg fordert seinen Freund auf, mit ihm eine Reise nach Smyrna zu machen und theilt ihm den Reiseplan mit. (Brief.) — Monolog Napoleons. Situation: die Sonne geht unter; der Kaiser steht an einen Fels gelehnt auf Helena, den düstern Blick nach Frankreich hingewendet. — Beschreibung einer Sommerlandschaft. — In wiefern ist das Turnen auch auf die

Entwicklung des Geistes von Einfluss? — Gibt es ausser Gesundheitsrücksichten noch Gründe, weshalb zuweilen das Landleben dem Aufenthalte in der Stadt vorzuziehen ist? — Die Kraniche des Ibykus. (Erzählung nach Schillers Ballade.) — Charakteristik Wallensteins nach sämmtlichen im „Lager“ von Schiller enthaltenen Andeutungen. — Aurora Musis amica. — Columbus Rede an seine Leute, als er das Festland von Guanahani betrat. — Wer ist zufrieden zu nennen. — Weshalb besuche ich die Realschule? — Ist das Zeichnen nach der Natur oder nach Vorlegeblättern bildender.

II. Im Polnischen. (W języku polskim.)

Jakie wady gani Kochanowski w swym Satyrze? — O prawodawstwie Likurga. — Klodwig, król Franków. (w klassie.) — Pochwała Kolumba. (w klassie.) — Skutki życia umiarkowanego. — O wartości zdrowia. (w klassie.) — O korzyściach życia społeczeńskiego. — Monolog w dzień wyjazdu w dalekie strony. (w klassie.) — Cechy i różnica Ballady i Dumy. — Myśli na zwaliskach potężnego i zamożnego miasta. (w klassie.) — Suknia grunt. (Satyra). — Zle nabyte nie bywa dobrze pożyte. (w klassie.) — Wojna Chocimska Krasickiego. — Karól Wielki. (w klassie.) — Nie każdemu można się podobać.

III. Chronik des Gymnasiums.

Das neue Schuljahr begann am 1. Oktober. — Die Klasse des Oberlehrers Hr. Hauptmann des Königs fand am 15. October statt. Die Fortsetzung des Gymnasiums wurde im Gymnasium der Realschule am 1. October begonnen. In der ersten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der zweiten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der dritten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der vierten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der fünften Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der sechsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der siebten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der achten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der neunten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der zehnten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der elften Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der zwölften Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der dreizehnten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der vierzehnten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der fünfzehnten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der sechzehnten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der siebenzehnten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der achtzehnten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der neunzehnten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der zwanzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der einundzwanzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der zweiundzwanzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der dreiundzwanzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der vierundzwanzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der fünfundzwanzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der sechsundzwanzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der siebenundzwanzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der achtundzwanzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der neunundzwanzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der dreißigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der einunddreißigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der zweiunddreißigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der dreiunddreißigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der vierunddreißigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der fünfunddreißigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der sechsunddreißigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der siebenunddreißigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der achtunddreißigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der neununddreißigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der vierzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der einundvierzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der zweiundvierzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der dreiundvierzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der vierundvierzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der fünfundvierzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der sechsundvierzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der siebenundvierzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der achtundvierzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der neunundvierzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der fünfzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der einundfünfzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der zweiundfünfzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der dreiundfünfzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der vierundfünfzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der fünfundfünfzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der sechsundfünfzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der siebenundfünfzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der achtundfünfzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der neunundfünfzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der sechzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der einundsechzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der zweiundsechzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der dreiundsechzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der vierundsechzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der fünfundsechzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der sechsundsechzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der siebenundsechzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der achtundsechzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der neunundsechzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der siebenzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der einundsiebzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der zweiundsiebzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der dreiundsiebzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der vierundsiebzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der fünfundsiebzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der sechsundsiebzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der siebenundsiebzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der achtundsiebzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der neunundsiebzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der achtzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der einundachtzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der zweiundachtzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der dreiundachtzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der vierundachtzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der fünfundachtzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der sechsundachtzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der siebenundachtzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der achtundachtzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der neunundachtzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der neunzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der einundneunzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der zweiundneunzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der dreiundneunzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der vierundneunzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der fünfundneunzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der sechsundneunzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der siebenundneunzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der achtundneunzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der neunundneunzigsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen. In der hundertsten Klasse wurde die Gymnasialzeit zur Fortsetzung der Realschule am 1. October begonnen.

II. Verordnungen der Behörde.

- 1) Vom 6. November 1852. Auf Grund eines Ministerial-Rescripts vom 25. October wird der Real-Abtheilung des Marien-Gymnasiums das Recht ertheilt, Entlassungs-Prüfungen nach der Instruktion vom 8. März 1832 abzuhalten.
- 2) Vom 13. November 1852. Mittheilung des von dem Hochwürdigsten Herrn Erzbischof aufgestellten Lehrplans für den katholischen Religionsunterricht zur Beachtung.
- 3) Vom 4. Januar 1853. Uebertragung des Turnunterrichts in den drei untern Klassen an den Gymnasial-Lehrer *Laskowski*.
- 4) Vom 4. März 1853. Mittheilung eines Ministerial-Rescripts vom 24. Februar, welches den Abiturienten-Prüfungskommissionen zur Pflicht macht, jeden Versuch der Schüler zu Täuschungen bei der schriftlichen oder mündlichen Prüfung sofort mit der Ausschliessung von der Prüfung zu bestrafen.
- 5) Vom 2. Mai 1853. In Folge der Errichtung einer städtischen Realschule hierselbst zu Michaeli c., wird die Aufhebung der Realklassen, so wie die Zusammenziehung unserer Parallel-Klassen zu dieser Zeit angeordnet und bestimmt, dass dem Direktor wieder im Gymnasial-Gebäude eine Wohnung eingerichtet werde.
- 6) Vom 9. Mai 1853. Es wird hiermit bestimmt, dass im künftigen Schuljahre das Marien-Gymnasium die Sexta, Quinta, Quarta und Prima einfach, die Tertia und Secunda dagegen doppelt haben solle — und dass die Aufnahme neuer Schüler wegen bereits stattfindender Ueberfüllung der Klassen nur nach Sexta zu Michaeli c. stattfinden dürfe, wobei die einheimischen Knaben den Vorzug vor den auswärtigen haben.
- 7) Vom 27. Mai 1853. Die Gymnasialkasse wird angewiesen die Summe von 555 Rthlr. als Unterstützungen an die Lehrer der Anstalt zu zahlen.
- 8) Vom 7. Juni 1853. Ein Ober-Präsidial-Rescript betreffend die Stipendien aus Staatsmitteln für solche Studierende der katholischen Theologie, welche eine Universität besuchen wollen.
- 9) Vom 9. Juni 1853. Diejenigen Schüler der vier untern Klassen bis Tertia incl., welche nach zweijährigem Aufenthalte in der Klasse eine Versetzung in die nächsthöhere Klasse, sowie die Secundaner, welche nach dreijährigem Aufenthalte in Secunda die Promotion nach Prima nicht erhalten, sind von der Anstalt zu entfernen.
- 10) Vom 9. September 1853. Es wird genehmigt, dass die chemischen Instrumente, welche für die Realklassen des Marien-Gymnasiums aus dem von der hiesigen Kämmererkasse für das Schuljahr 18 $\frac{5}{3}$ bewilligten Zuschusse angeschafft worden sind, an die ins Leben tretende städtische Realschule übergehen.

III. Chronik des Gymnasiums.

Das neue Schuljahr begann den 11. October. — Die Feier des Geburtsfestes Sr. Majestät des Königs fand am 15. October statt. Die Festrede hielt der ordentl. Gymnasial-Lehrer Dr. *Szafarkiewicz*.

Bei den grossen Opfern, welche die Gymnasialkasse zur Erhaltung der Parallel- und Real-Klassen seit mehreren Jahren gebracht hat, machten es finanzielle Rücksichten nothwendig, schon am Anfange des Schuljahres die beiden Sexten und die beiden Primen in je eine Klasse zusammen zu ziehen, was auch zu Ostern mit den beiden Quinten geschah und mit den beiden Quartan mit dem Anfange des nächsten Schuljahres geschehen wird. Ausserdem wurden die drei Real-Klassen — Real-Tertia, Real-Secunda und Real-Prima — zu deren Erhaltung in den letzten Jahren die Behörden der Stadt Posen einen Zuschuss von 800 Rthlr. gütigst gewährten, den 24. September c. von der Anstalt ganz losgetrennt und an die ins Leben tretende städtische Real-Schule gewiesen, so dass in dem neuen Schuljahre die Anstalt ausser der Septima nur noch 8 Klassen haben wird, nämlich die Sexta, Quinta, Quarta und Prima einfach, die Tertia und Secunda dagegen doppelt.

In dem Lehrerkollegium fanden in dem verflossenen Schuljahre ungewöhnlich viele Veränderungen statt, grösstentheils als Folge der Aufhebung eines Theils der Parallel-Klassen und der Lostrennung der Real-Klassen. Zu Ostern wurden der Ober-Lehrer und Inspector Dr. *Milewski* als Gymnasial-Director, so wie der Gymnasial-Lehrer *Berwiński* nach Trzemeszno, der Gymnasial-Lehrer Dr. *Ustymowicz* nach Ostrowo und der Gymnasial-Lehrer *Marten* von Trzemeszno an das Marien-Gymnasium versetzt; auch folgte der Kandidat v. *Zaborowski* einem Rufe an die Realschule zu Bromberg. Jetzt am Ende des Schuljahres gingen an die hiesige städtische Real-Schule über die Gymnasial-Lehrer

II. Rozporządzenia wyższej władzy.

- 1) Z dnia 6. Listopada 1852. Na mocy rozporządzenia ministeryalnego z dnia 25. Października wydział realny, połączony z gimnazjum ad St. Mariam Magd., ma prawo odbywać egzamina dojrzałości na zasadzie regulaminu egzaminacyjnego z dnia 8. Marca 1832.
- 2) Z dnia 13. Listopada 1852. Udzielono do uwzględnienia plan naukowy od Najprzewielebniejszego Ks. Arcybiskupa ułożony do nauki religii katolickiej.
- 3) Z dnia 4. Stycznia 1853. Przekazano lekcye turniejów w trzech niższych klassach nauczycielowi gimnazyalnemu *Laskowskiemu*.
- 4) Z dnia 4. Marca 1853. Udzielono rozporządzenie ministeryalne z dnia 24. Lutego, które na kommissyie egzaminacyjne abiturystenckie wkłada obowiązek, aby uczniów, którzyby jakimkolwiek sposobem chcieli dopuścić się oszukaństwa przy piśmiennym lub ustnym egzaminie, natychmiast wykluczeniem z egzaminu karały.
- 5) Z dnia 2. Maja 1853. W skutek założenia miejskiej szkoły realnej w miejscu od Św. Michała b. r., nakazano, znieść klasy realne i połączyć kilka klass równoległych; tudzież postanowiono, aby dla dyrektora w gimnazyalnym budynku na nowo urządzono mieszkanie.
- 6) Z dnia 9. Maja 1853. Rozporządzono, aby w przyszłym roku szkolnym przy gimnazjum ad S. Mariam Magdal. klasy: szósta, piąta, czwarta i pierwsza, były pojedyncze; klasy zaś: druga i trzecia, podwójne — i że nowych uczniów, z powodu tego, że już obecnie klasy są przepelnione, tylko do klasy szóstej na Św. Michał t. r. przyjmować wolno, w czém młodzież miejscowa pierwszeństwo mieć ma przed zamiejscową.
- 7) Z dnia 27. Maja 1853. Kassie gimnazyalnej nakazano summe 555 talarów jako wsparcie wypłacić nauczycielom instytutu.
- 8) Z dnia 7. Czerwca 1853. Rozporządzenie Naczelnego Prezesa, dotyczące stypendyów z funduszów rządowych dla tych uczniów teologii katolickiej, którzy na uniwersytet chcą się udać.
- 9) Z dnia 9. Czerwca 1853. Ci uczniowie czterech klass niższych aż do klasy trzeciej włącznie, którzy po dwuletnim pobycie w klassie do następnej wyższej klasy, tudzież ci uczniowie klasy drugiej, którzy po trzyletnim pobycie w téjże klassie do klasy pierwszej nie otrzymają promocyi, mają być z instytutu wydalenii.
- 10) Z dnia 9. Września 1853. Zezwolono, aby chemiczne narzędzia, które dla klass realnych połączonych z gimnazjum ad S. Mariam Magdal. z dopłaty, danej na rok szkolny 185 $\frac{2}{3}$ z tutajszej kamelaryi, zakupiono, mającej otworzyć się realnej szkole miejskiej odstąpiono.

III. Kronika gimnazjum.

Nowy rok szkolny rozpoczął się dnia 11. Października. — Nabożeństwo i obrzęd szkolny na obchód urodzin Najjaśn. Pana odbył się dnia 14. Października. Z powodu tego miał mowę etatowy nauczyciel gimn. Dr. *Szafarkiewicz*.

W skutek wielkich ofiar, które kassa gimnazyalna, celem utrzymania klass równoległych i realnych, od kilku lat ponosiła, finansowe względy zmusiły do połączenia już na początku roku szkolnego dwóch klass VI. w jedną, tudzież dwóch klass I. w jedną klasę pierwszą; toż samo uczyniono z dwiema klassami V. na Wielkanoc, a na początku roku szkolnego także dwie klasy IV. w jedną połączone będą.

Nadto trzy klasy realne, realną 3., 2. i 1. klass., na których utrzymanie w ostatnim roku władze miasta Poznania 800 talarów łaskawie dopłaciły, na dniu 24. Września r. b. od instytutu odłączono i powstającej miejskiej realnej szkole przekazano, tak iż w nowym roku szkolnym instytut, oprócz klasy VII., tylko 8 klass mieć będzie, to jest: jedną klasę szóstą, piątą, czwartą i pierwszą, a podwójną klasę trzecią i drugą.

W gronie nauczycielskiem w upłynionym roku szkolnym nadzwyczaj liczne zaszły zmiany, powiększając części w skutek znieśienia kilku klass równoległych i odłączenia klass realnych. Na Wielkanoc nauczyciela wyższego inspektora Dr. *Milewskiego* na dyrektora gimnazyalnego, tudzież nauczyciela gimnazyalnego *Berwińskiego* do Trzemeszna, nauczyciela gimnaz. Dr. *Ustymowicz* do Ostrowa, a nauczyciela gimnaz. *Martena* z Trzemeszna do gimnazjum Św. Mar. Magd. przeniesiono; nadto kandydata *Zaborowskiego* powołano do szkoły realnej w Bydgoszczy. Teraz na końcu roku szkolnego przeszli do tutejszej miejskiej realnej szkoły nauczyciele gimnazyalni: Dr. *Motty*, Dr. *Szafarkiewicz*, *Studniarski* i Dr. *Koehler*,

Dr. *Motty*, Dr. *Szafarkiewicz*, *Studniarski* und Dr. *Köhler*; was zur Folge hatte, dass der Gymnasial-Lehrer Dr. *Ustymowicz* von Ostrowo an das Marien-Gymnasium zurück versetzt und dorthin der Gymnasial-Lehrer *Marten* gesendet wurde. Der Kandidat *Sosnowski* hat einen Ruf an die Real-Schule zu Bromberg angenommen und Rector *Vanselow*, welcher in den Real-Klassen den Unterricht in der englischen Sprache ertheilt hat, tritt bei uns ausser Thätigkeit. — Alle diese Lehrer, welche von unserer Anstalt geschieden sind, haben sich durch ihre vorzügliche Amtsthätigkeit bleibende Verdienste um die Jugendbildung erworben und werden daher ihren bisherigen Kollegen stets lieb und theuer, so wie ihren Schülern in dankbarer Erinnerung bleiben.

Der Mai-Spaziergang wurde auch in diesem Jahre nach dem freundlichen Kobylepole gemacht. Das Fest befriedigte in hohem Grade alle Theilnehmer.

Die im Monat Mai von deutschen und polnischen Missionären hierselbst abgehaltenen Missionsandachten wurden, insoweit sie ausser der Schulzeit fielen, auch von unseren Schülern mit grossem Eifer und sichtbarer Erbauung besucht.

Unter den Lehrern kamen kürzere Unpässlichkeiten oft vor, längere Krankheiten nur wenige. Der Ober-Lehrer *Spiller* war gleich zu Anfange des Schuljahres sechs Wochen beurlaubt, da er nach überstandener schwerer Cholera-Krankheit zu unterrichten nicht im Stande war.

Der *Director* musste vor dem Beginn der Sommerferien schon den 14. Juni nach Karlsbad zur abermaligen Kur, wozu ihm ein sechswöchentlicher Urlaub gewährt war. Nach seiner Zurückkunft war er so leidend, dass er die ganzen Directorats-Geschäfte nicht übernehmen konnte, wesshalb die hohe Behörde einen grossen Theil derselben dem Professor *Wannowski* für die Monate August und September übertrug.

Der Gesundheitszustand der Schüler war im Allgemeinen befriedigend, doch verlor die Anstalt durch den Tod zwei Schüler, den Sextaner Adolph Grecki und den Secundaner Nepomuk Pluciński.

IV. Statistik des Gymnasiums.

A. Lehrpersonale. Das Lehrpersonale bestand in diesem Jahre:

aus dem Director: Regierungs- und Schulrath Professor Dr. *Brettner*;
aus fünf etatsmässigen Ober-Lehrern: Professor *Wannowski*, *Spiller*, *Czarnecki*, *Schawewinski*, Inspektor Dr. *Milewski*;
aus zwei katholischen Religions-Lehrern: Regens *Wojciechowski* und Subregens Dr. *Cichowski*;
aus sechs etatsmässigen ordentl. Lehrern: Oberlehrer *Figurski*, Dr. *Rymarkiewicz*, Dr. *Steiner*, Dr. *Motty*, *Szule*, *Szafarkiewicz*;
aus dem Religions-Lehrer, Prediger Rector *Schönborn*;
und aus dem Zeichen- Schreib- und Gesang-Lehrer *Schön*;

Ausserdem waren an der Anstalt intermistisch beschäftigt die Gymnasial-Lehrer: Dr. *Gruszczyński*, Dr. *Ustymowicz*, *Sigismund Węclewski*, *Theophil Berwiński*, *Laskowski*, *Palmowski* und die Kandidaten des höheren Schulamts Dr. *Köhler*, *Studniarski*, *Zaborowski* und *Sosnowski*, so wie der Rector *Vanselow*.

A. Frequenz der Anstalt. Die Anstalt hatte:

am Schlusse des vorigen Schuljahres ausser 29 Septimanern	657	Schüler,
zu Neujahr 1853	20	" 642 "
zu Ostern	23	" 619 "
zu Johanni	28	" 603 "
jetzt am Schlusse des Schuljahres . .	24	" 569 "

Nach den Klassen war die letzte Schülerzahl so vertheilt:

In den Gymnasial-Klassen:

I.	II. a. u. b.	III. a. u. b.	IV. a. u. b.	V.	VI.
53	89	97	89	102	76 = 506.

In den Real-Klassen:

I.	II.	III.
11	32	20 . . . . . = 63.

Ausserdem in Septima . . . 24

593.

w skutek czego nauczyc. gimn. Dr. *Ustymowicza* z Ostrowa napowrót do gimnazjum Św. Mar. Magd. przeniesiono, a do Ostrowa nauczyc. gimn. *Martena* wysłano. Kandydat *Sosnowski*, powołany do szkoły realnej w Bydgoszczy, udał się tam dotąd, a rektor *Vanselow*, który w klassach realnych udzielał lekcy języka angielskiego, odtąd przy naszym gimnazjum nie ma zatrudnienia. — Wszyscy ci nauczyciele, którzy się rozstali z naszym instytutem, przez swą nadzwyczajną gorliwość wielkie położyli zasługi około wykształcenia młodzieży, czém sobie wysoki szacunek u kolegów, a u swych uczniów wdzięczność i miłość zjednali na zawsze.

I tego roku wyszło gimnazjum na przechadzkę do gościnnego Kobylegopola, z której tak nauczyciele jako téż uczniowie pod każdym względem zadowolnieni powrócili do domu.

Na nabożeństwo missyjne, w miesiącu Maju od niemieckich i polskich missyonarzy w miejscu odprawiane, o ile po za czas szkolny przypadało, nasi uczniowie także uczęszczali z wielką gorliwością i widocznie zbudowani.

Z pomiędzy nauczycieli raz poraż zapadał który na zdrowiu; długotrwałych chorób było mało. Nauczyciel wyższy *Spiller* zaraz z początkiem roku szkolnego przez sześć tygodni był zwolniony z zatrudnień urzędowych, ponieważ po przebytych ciężkiej cholerze lekcy udzielać nie był w stanie.

Dyrektor przed rozpoczęciem jeszcze wakacyi wielkich na dniu 14. Czerwca do Karlsbad po drugi raz udać się musiał, w skutek czego urlop sześciotygodniowy mu udzielono. Po swoim powrocie był tak cierpiący, że w zupełności zatrudnień dyrektorskich podjąć nie mógł, i dla tego wysoka władza wielką ich część w miesiącach Sierpniu i Wrześniu przekazała profesorowi *Wannowskiemu*.

Stan zdrowia między uczniami w ogóle był zadowalniający; wszakże wydarła śmierć instytutowi dwóch uczniów: Adolfa Greckiego, ucznia klasy VI. i Nepomucena Plucińskiego, ucznia klasy II.

IV. Statystyka gimnazjum.

A. Nauczyciele. Kollegium nauczycielskie składało się w tym roku:

z Dyrektora, radcy regencyjnego i szkolnego, profesora Dra. *Brettner*;

z pięciu etatowych nauczycieli wyższych: prof. *Wannowskiego*, *Spillera*, *Czarneckiego*, *Schwemńskiego*, inspektora Dra *Milewskiego*;

z dwóch nauczycieli religii katol.: ks. regensa *Wojciechowskiego* i subregensa Dra *Cichowskiego*;

z sześciu etat. naucz.: naucz. wyższ. *Figurskiego*, Dra. *Rymarkiewicza*, Dra *Steinera*, Dra *Mottego*, *Szulca* i Dra *Szafarkiewicza*;

z nauczyciela religii ewangel.: pastora rektora *Schönborn*;

z nauczyciela śpiewu, rysunków i kalliigrafii: *Schön*.

Oprócz tego intermistycznie zatrudnieni byli przy gimnazjum nauczyciele gimn.: Dr. *Gruszczyski*, Dr. *Ustymowicz*, *Zygmunt Węciewski*, *Teofil Berwiński*, *Laskowski*, *Palmowski* i kandydaci wyższ. zawodu nauczycielskiego: Dr. *Koehler*, *Studniarski*, *Zaborowski* i *Sosnowski*, tudzież rektor *Vanselow*.

B. Uczniowie: Przy końcu przeszłego roku szkolnego liczyło gimnazjum:

oprócz 29 uczniów klasy VII. 657 uczniów; w zimowym półroczu zaś 1853. r.

"	20	"	"	"	642	"	na Wielkanoc
"	23	"	"	"	619	"	w półroczu latowém (Św. Jan)
"	28	"	"	"	603	"	a przy końcu tego roku szkoln.
"	24	"	"	"	569	"	

którzy w następujący sposób byli rozdzieleni:

W klassach gimnazjalnych:

I.	II. a. i b.	III. a. i b.	IV. a. i b.	V.	VI.
53	89	97	89	102	76 = 506.

W klassach realnych:

I.	II.	III.
11	32	20 . . . . . = 63

569

Nadto w klassie VII . . . 24

593.

C. Abiturienten. Bei der zu Ostern abgehaltenen Abiturienten-Prüfung erhielten das Zeugniß der Reife:

1) Franz Brutkowski aus Posen	22	Jahr alt,	2½	Jahr in Prima und
2) Ignatz Kubalak aus Komornik	20	"	2½	" "

Der erstere wollte Jura, der letztere Theologie studiren.

In der Michaelis-Prüfung hatten sich 25 Ober-Primaner und 5 Extraneen gemeldet. Wegen einer bei der Anfertigung des deutschen Aufsatzes begangenen Unredlichkeit wurden jedoch von den ersteren 13 und von den letzteren 2 von der Prüfung zurückgewiesen, so wie der Pedell, welcher sie bei dem beabsichtigten Betrüge unterstützte, seines Amtes entlassen. Von den übriggebliebenen 12 Ober-Primanern traten nach beendigten schriftlichen Arbeiten noch 5 freiwillig zurück, so dass sich, der mündlichen Prüfung nur 7 Ober-Primaner und 3 Extraneen unterzogen, welche alle das Zeugniß der Reife erhielten, nämlich:

1) Laurentius Chybicki aus Tarnówko	21	Jahr alt,	2	Jahr in Prima.
2) Peter Galdyński aus Kostrzyn	20½	"	2	" "
3) Stanislaus v. Lekszycki aus Posen	17¾	"	2	" "
4) Valerian Mrowiński aus Góra	21	"	3	" "
5) Valentin Poplawski aus Kurnik	22½	"	2	" "
6) Paul Roszak aus Borowo	21½	"	2	" "
7) Joseph Wiczorkiewicz aus Görchen	20½	"	2	" "
8) Joseph Hubert, Extraneus.				
9) Vincent Studniarski, Extraneus.				
10) Anton Wyderkowski, Extraneus.				

Lekszycki will Jura, alle übrigen wollen Theologie studiren.

Auch eine Real-Abiturienten-Prüfung fand am Schlusse des Schuljahres statt, die zweite und letzte, nachdem die Real-Klassen am Marien-Gymnasium den 24. September c. aufgehoben worden sind. Alle fünf Ober-Primaner haben das Zeugniß der Reife erhalten, nämlich:

1) Stanislaus Laskowski aus Pleschen	19½	Jahr alt,	2	Jahr in Prima.
2) Stanislaus Lizak aus Noskowo	19	"	2	" "
3) Stanislaus Miszewski aus Demblowo	16½	"	2	" "
4) Theodor Mukułowski aus Kotlin	18¾	"	2	" "
5) Vladislaus Wierzbicki aus Tuskowo	19½	"	2	" "

D. Sammlungen.

1) Die Gymnasial-Bibliothek wurde im verflossenen Schuljahre durch folgende Werke erweitert:

a) An Geschenken, für die wir hiermit im Namen der Anstalt ehrerbietigst danken:

Tacit. de oratorib. ed. Orelli; Tac. Germ. ed. Kapp; Timaei Lexicon ed. Koch; Barthélemy Reise, übersetzt v. Biester, 7 Bde; Alexander der Eroberer v. Fessler; Reise durch Griechenland v. Fiedler, 2 Bde; Laplace Mechanik des Himmels (deutsch), 2 Bde; Lehrbuch der Astronomie v. Schulze; Carmina sententiosa P. Syri ed. Orelli; Rothstein, gymnast. Freiübungen; J. G. Hoffmann's kleine Schriften staatswiss. Inh.; M. Haupt's Zeitschr. f. d. Alterthum IX., 2. — vom Hohen Ministerium. — Przegląd poz. posz. IV.—VIII. rok 1852., posz. I.—III. rok 1863., von der verehrl. Redact. des Przegląd.

b) durch Kauf: Die Fortsetzungen von Poggend. Ann.; Ersch u. Gruber's Enc.; Grimm's Wörterb.; Suidae Lexic.; Schlesiens Weltgesch.; Steph. thesaur.; Mützell's Zeitschr. u. s. w. Ferner: Lobeck: Pathologie; Bernhardy: römische Lit.; Peter's Geschichte Rom's; Niebuhr: römische Gesch., berichtigte Ausgabe; Ranke: französ. Gesch.; Bopp: Vergl. Gramm. (Schluss); Rosenkranz: Aesthetik des Hässlichen; Benedix: die Lehre vom mündl. Vortr.; Schack: Gesch. d. dram. Lit. in Span.; Chenu: Encyclop. d'hist. natur. 4. Tom.; Wiszniewski: Lit. polsk. tom 8.; Kondratowicz: Dzieje lit. polsk. I., II.; Łukaszewicz: Dzieje kościołów wyzn. helweck.; Miklosich: vergleich. Lautlehr. d. slav. Spr.; Miklosich: Radices ling. sl. u. a.

2) Auch die Schüler-Lese-Bibliothek, so wie die seit einigen Jahren bestehende Sammlung von Schulbüchern zum Verleihen an arme Schüler sind durch neue Anschaffungen angemessen vermehrt worden.

3) Für das physikalische Kabinet sind in diesem Jahre bereits angeschafft worden: ein Apparat zu Versuchen über Wärmestrahlung; ein Durchschnitts-Modell der Dampfmaschine; eine galvanische Uhr; ein Stereoskop; ein Interferenz-Prisma und einige kleinere Sachen. Ausserdem sind noch andere Instrumente bestellt.

C. Abiturjenci. W skutek egzaminu dojrzałości na Wielkanoc odbytego, otrzymali świadectwo dojrzałości:

- 1) Franciszek Brutkowski z Poznania . . . . . ma lat 22, był 2½ roku w kl. I.
- 2) Ignacy Kubalak z Komornik . . . . . " " 20 " 2½ " " "

Pierwszy chciał słuchać prawa, drugi teologii.

Do egzaminu przy końcu półroczu latowego zgłosiło się 25 uczniów kl. I. wyższ. i 5 extraneuszów. W skutek nierzetelności jednak, której się dopuszczono przy wygotowaniu niemieckiego wypracowania, z pierwszych 13, a z drugich 2 oddalono od egzaminu, a bedela, który im przy zamierzonym oszukaństwie był pomocny, złożono z urzędu. — Z pozostałych 12 uczniów kl. I. wyższ. po ukończeniu piśmiennych wypracowań jeszcze 5 dobrowolnie odstąpiło od ustnego egzaminu, tak, że do ustnego egzaminu tylko 7. uczniów kl. I. wyższ. i 3 extraneuszów przystąpiło. Ci wszyscy otrzymali świadectwo dojrzałości, to jest:

- 1) Wawrzym Chybicki z Tarnówka . . . . . ma lat 21, był 2 lata w kl. I.
- 2) Piotr Gałdyński z Kostrzyna . . . . . " " 20½ " 2 " "
- 3) Stanisław Lekszycki z Poznania . . . . . " " 17¾ " 2 " "
- 4) Waleryan Mrowiński z Góry . . . . . " " 21 " 3 " "
- 5) Walenty Popławski z Kurnika . . . . . " " 22½ " 3 " "
- 6) Paweł Roszak z Borowa . . . . . " " 21½ " 2 " "
- 7) Józef Wieczorkiewicz z Miejskiej Górki . . . . . " " 20½ " 2 " "
- 8) Józef Hubert, extraneusz.
- 9) Wincenty Studniarski, extraneusz.
- 10) Antoni Wyderkowski, extraneusz.

Z tych Lekszycki chce się poświęcić nauce prawa, wszyscy zaś pozostali teologii.

Tudzież w wydziale realnym odbył się przy końcu tego roku szkolnego egzamin dojrzałości, drugi i ostatni, ponieważ klasy realne przy gimnazjum ad St. Mariam Magd. na dniu 24. Września t. r. zwinięto. Pięciu uczniów kl. I. wyższ. otrzymało świadectwo dojrzałości, to jest:

- 1) Stanisław Laskowski z Pleszewa . . . . . ma lat 19½, był 2 lata w kl. I.
- 2) Stanisław Lizak z Noskowa . . . . . " " 19 " 2 " "
- 3) Stanisław Miszewski z Dembłowa . . . . . " " 16½ " 2 " "
- 4) Teodor Mukulowski z Kotlina . . . . . " " 18¾ " 2 " "
- 5) Władysław Wierzbicki z Tuszkowa . . . . . " " 19½ " 2 " "

D. Zbiory: 1) Biblioteka gimnaz. pomnożyła się w ciągu upłynionego roku szkoln. następującymi dziełami:

a) złożono w podarku, za co w imieniu instytutu uprzejmie składamy podziękowanie:

Tacit. de oratoribus, ed. Orelli; Tacit. Germania, ed. Kapp; Timaei Lexicon, ed. Koch; Barthélemy, Podróż i t. d. tłum. Biestera, 7 tomów; Alexander zdobywca, Fesslera; Podróż po Grecyi, Fiedlera, 2 tomy; Laplace, Mechanika nieba (w niemieckim języku) 2 tomy; Nauka astronomii, Schulzego; Carmina sententiosa P. Syri, ed. Orelli; Rothsteina: gimnast. ćwicz.; J. G. Hoffmanna mniejsze pisma polit. treści; M. Haupta, Czasopis starożytn. niem. IX., 2. — od Wysokiego Ministerjum. — Przeglądu pozn. poszyt IV.—VIII. r. 1852., posz. I.—III. r. 1853., od Szanownej Redakcyi Przeglądu.

b) nabyto przez kupno: Dalszy ciąg Poggendorfa Roczników; Erscha i Grubera Encyklopedyi; Grimma Słownika; Schlossera historyi powsz.; Stephaniego thesaur. ling. gr.; Mützella Czasopisu i t. d. Nadto: Lobecka, Pathologią; Bernhardy, rzymsk. literat.; Petera, histor. rzymsk.; Niebuhra, histor. rzymsk., wyd. poprawne; Rankego, franc. histor.; Boppa, porówn. grammat. (dokończenie); Rosenkranza, Estetykę brzydkiego; Benedixa, naukę o ustnym wykl.; Schacka, histor. dramat. literat. w Hiszpanii; Chenu, encyklop. histor. natur., 4 tomy; Wiszniewskiego, liter. polsk., tom 8.; Kondratowicza, dzieje literat. polsk. I. i II.; Łukaszewicza, dzieje kościołów wyznania helweckiego; Miklosich, porównaw. nauka o głosk. sław. język.; Miklosicha, Radices ling. sl. i inne.

2) Również biblioteka uczniów i założony od kilku lat zbiór książek szkolnych, celem wypożyczania ich ubogim uczniom, powiększone zostały stosownie nowemi dziełami.

3) Dla gabinetu fizykalnego zakupiono już w tym roku: aparat do prób o promien. ciepła; model przecięciow. parowej maszyny; zegar galwaniczny; stereoskop; interferenc. prisma i kilka innych mniejszych narzędzi. Tudzież nne narzędzia zamówiono.

E. Unterstützungen. Der fünfte Theil der Schüler war zum Theil ganz, zum Theil zur Hälfte vom Schulgelde befreit. — Sechzig Schüler aus den drei oberen Klassen, welche sich der Theologie zu widmen beabsichtigen, fanden in dem mit dem Marien-Gymnasium verbundenen Alumnat freie Aufnahme, so wie in dem v. Szoldrski'schen, Alumnote 11 Schüler. — Die Gesellschaft zur Unterstützung der studirenden Jugend zahlte das Schulgeld für eine Anzahl von Schülern und unterstützte sie auch noch anderweitig durch Bücher, Bekleidung und Beköstigung. — Das v. Mielżyński'sche Stipendium ist dem Kandidaten der Medizin Stanislaus Okoniewski noch auf ein Jahr bewilligt worden.

V. Die öffentliche Prüfung

musste ausgesetzt werden, um die rechtzeitige Beendigung der im Gymnasialgebäude vorgenommenen Bauten zu ermöglichen. Der Direktor wird von Michaeli c. wieder in dem Gebäude der Anstalt wohnen.

Die Anmeldung der neuen Schüler, von denen wegen Ueberfüllung der Klassen nur eine geringe Anzahl angenommen werden kann, ist auf Donnerstag den 13. October, die Prüfung derselben auf Freitag den 14. October Vormittag, so wie der Anfang des Unterrichts auf den Nachmittag desselben Tages angesetzt worden.

Sonnabend den 15. October wird das Geburtsfest Sr. Majestät des Königs nach vorangegangem Gottesdienste mit einem feierlichen Schulaetus begangen werden.

Dr. Brettner.

Director.

E. Wsparcia. Piąta część uczniów już to całkiem, już to od połowy opłaty szkolnej była uwolniona. Z trzech klas wyższych 60 uczniów, którzy teologii poświęcić się zamierzają, znalazło pomieszczenie w alumnacie połączonym z gimnazjum ad St. Mariam Magd.; tudzież 11 uczniów w konwiktie Szóldrskich. Towarzystwo pomocy naukowej do-
syłało opłatę szkolną za pewną liczbę uczniów i wspierało ich nadto, opłacając za nich stół, stancją i kupując im książki i przyodziewek. Stypendium Mielżyńskiego kandydatowi medycyny, Stanisławowi Okoniewskiemu, jeszcze na rok jeden udzielono.

V. Egzamen publiczny

nie mógł się odbyć w tym roku, aby podjęte w gimnazjalnym budynku budowle na czas wykończyć zdołano. Dyrektor od Św. Michała r. b. znowu w budynku instytutu mieszkać będzie.

Do zgłaszania się nowych uczniów, których małą tylko liczbę dla przepelnienia klas przyjąć będzie można, wyznaczono termin na Czwartek dnia 13. Października, do ich egzaminowania na Piątek, dnia 14. Października przed południem; po południu zaś tego samego dnia rozpocznie się nowy kurs nauk.

W Sobotę, dnia 15. Października, na uczczenie urodzin Jego Królewskiej Mości po poprzedniem nabożeństwie uroczystość szkolna się odbędzie.

Dr. Brettner,

Dyrektor.

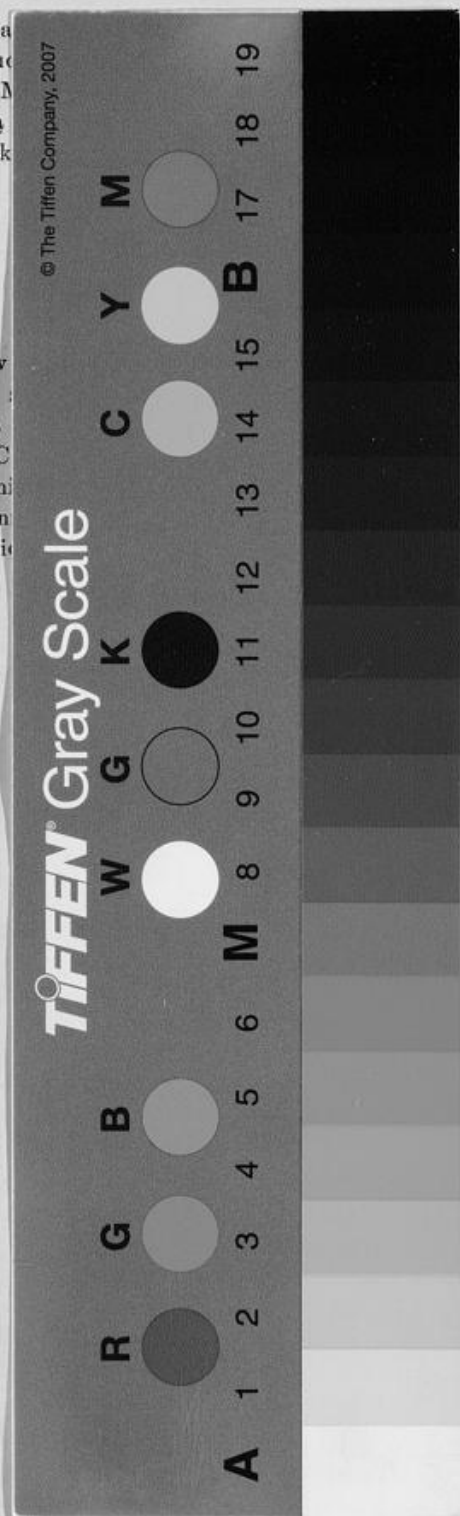

E. Wsparcia
 klass wyższych 60 u
 z gimnazyum ad St. M
 sylało opłatę szkolną
 książki i przyodziewek
 jeden udzielono.

nie mógł się odbyć w
 od Św. Michała r. b.

Do zgłaszania
 znaczone termin na C
 południem; po południ

W Sobotę, dn
 uroczystość szkolna si

już to od połowy opłaty szkolnej była uwolnioną. Z trzech
 mierzają, znalazło pomieszczenie w alumnacie połączonym
 onwikie Szóldrskich. Towarzystwo pomocy naukowej do-
 ich nadto, opłacając za nich stół, stancją i kupując im
 wi medycyny, Stanisławowi Okoniewskiemu, jeszcze na rok

publiczny

n budynku budowie na czas wykończyć zdołano. Dyrektor
 ędzie.

o liczbę dla przepelnienia klass przyjąć będzie można, wy-
 egzaminowania na Piątek, dnia 14. Października przed
 nowy kurs nauk.

zin Jego Królewskiej Mości po poprzedniem nabożeństwie

Dr. Brettner,

Dyrektor.

E. Wypowiedzi. Tęże wyrażenia...
klas wyżej 60 uczniów, którzy...
z gimnazjum od St. Młyna...
było opiewa...
katedry i...
jedną...
...

W. Examen publicum

nie mogli...
od św. Michała...
Do...
zaczęto...
W...
...

Dr. Bretter
Düsseldorf

...

